

กฎหมายหุ้นส่วน - บริษัท

อ.วิรัตน์ วิเศษวงศ์กร
ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา

องค์กรทางธุรกิจ ในความหมายทางกฎหมาย หมายถึง โครงสร้างหรือรูปแบบทางกฎหมายที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลจัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (การค้าขายเชิงพาณิชย์ [Trade, Commerce]) โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการแสวงหาผลกำไร

ความหมาย "กำไร" [Profit] ตรงข้ามกับ "ขาดทุน" [Loss] และต่างกับ "รายได้" [Income] "กำไร" จึงหมายถึง ส่วนเกินทุนของผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ทางการเงิน ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการหรือการลงทุน ในบริบทของกฎหมายหุ้นส่วนบริษัท เช่น ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๔๔, ๑๐๔๕, ๑๐๖๒ กำไรคือส่วนที่เหลือหลังจากหักค่าใช้จ่ายทั้งหมดออกจากรายได้ ซึ่งจะถูกแบ่งปันกันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นตามสัดส่วนที่ตกลงกันได้

มาตรา ๑๐๔๔ อันส่วนกำไรก็ดี ส่วนขาดทุนก็ดี ของผู้เป็นหุ้นส่วนทุก ๆ คนนั้น (ถ้ามิได้ตกลงเป็นอย่างอื่น) ย่อมเป็นไปตามส่วนที่ลงทุน

มาตรา ๑๐๔๕ ถ้าหุ้นส่วนของผู้ใดได้กำหนดไว้แต่เพียงข้างฝ่ายใดว่าจะแบ่งเอาเท่าไร หรือกำหนดแต่เพียงข้างขาดทุนว่าจะยอมขาดเท่าไร ฉะนั้นไซ้ ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าหุ้นส่วนของผู้นั้นมีส่วนกำไรและส่วนขาดทุนเป็นอย่างเดียวกัน (การกำหนดสัดส่วนแต่เฉพาะการแบ่งกำไรหรือขาดทุนอย่างใดอย่างหนึ่งก็นำไปใช้กับส่วนกำไรหรือขาดทุนที่มีได้ตกลงกันได้ด้วย)

มาตรา ๑๐๖๒ การชำระบัญชี ให้ทำโดยลำดับดังนี้ คือ

(๑) ให้ชำระหนี้ (เจ้าหนี้) ทั้งหมดซึ่งค้างชำระแก่บุคคลภายนอก

(๒) ให้ชุดใช้เงินสำรองและค่าใช้จ่ายซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนได้ออก
ของตนไปเพื่อจัดการค้าของห้าง (เช่น เงินกู้ยืม ไม่ใช่เงินลงทุน)

(๓) ให้คืนทุนทรัพย์ซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนแต่ละคนได้ลงเป็นหุ้น

ถ้ายังมีทรัพย์เหลืออยู่อีกเท่าไร ก็ให้เฉลี่ยแจกเป็นกำไรใน
ระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วน

ลักษณะสำคัญขององค์กรทางธุรกิจตามกฎหมาย

๑. ความเป็นนิติบุคคล

๑.๑ รูปแบบนิติบุคคล มีกฎหมายรับรองสถานะ (ป.พ.พ. มาตรา ๖๕) ให้เป็น
"นิติบุคคล" แยกต่างหากจากผู้ก่อตั้งหรือผู้ถือหุ้น นิติบุคคลสามารถเป็นเจ้าของ
ทรัพย์สิน ฟ้องร้องหรือถูกฟ้องร้อง และทำสัญญาในนามตนเองได้ เช่น ห้าง
หุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด (มาตรา ๑๐๑๕)

๑.๒ รูปแบบไม่เป็นนิติบุคคล อาจดำเนินธุรกิจในรูปแบบ เจ้าของคนเดียว หรือ
กลุ่มบุคคล เช่น ห้างหุ้นส่วนสามัญ ไม่มีสถานะเป็นนิติบุคคลแยกจากผู้เป็น
หุ้นส่วน

มาตรา ๖๕ นิติบุคคลจะมีขึ้นได้ก็แต่ด้วยอาศัยอำนาจแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น

มาตรา ๖๖ นิติบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น ภายในขอบแห่งอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ดังได้บัญญัติหรือกำหนดไว้ในกฎหมาย ข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้ง

มาตรา ๗๐ นิติบุคคลต้องมีผู้แทนคนหนึ่งหรือหลายคน ทั้งนี้ตามที่กฎหมาย ข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้งจะได้กำหนดไว้

ความประสงค์ของนิติบุคคลย่อมแสดงออกโดยผู้แทนของนิติบุคคล

โรงแรม ป.จําเลยที่ ๑ ก่อสร้างขึ้นโดยการรวมทุนของบุคคล ๔ คน รวมทั้งจําเลยที่ ๒ เข้าหุ้นกัน โดยทุกคนได้มอบอำนาจให้จําเลยที่ ๒ เป็นผู้จัดการกิจการ ไม่ปรากฏว่าเป็นหุ้นส่วนที่ได้จดทะเบียน คงมีแต่หลักฐานการจดทะเบียนการค้าตามประมวลรัษฎากรเท่านั้น ดังนั้น โรงแรมดังกล่าวจึงเป็นหุ้นส่วนสามัญซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนหมดทุกคนต้องรับผิดชอบกันเพื่อหนี้สินทั้งปวงของห้างโดยไม่จำกัดจำนวน โรงแรมจําเลยที่ ๑ ไม่เป็นนิติบุคคล ไม่อาจฟ้องหรือถูกฟ้องคดีได้ ดังนั้น โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องจําเลยที่ ๑ ได้ ส่วนจําเลยที่ ๒ เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งและเป็นผู้จัดการกิจการของโรงแรมจําเลยที่ ๑ โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องจําเลยที่ ๒ ได้

(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๕๕/๒๕๒๖)

๒.การจดทะเบียนตามกฎหมาย

มีการจดทะเบียนตามขั้นตอนทางกฎหมาย เพื่อให้มีสภาพความเป็นนิติบุคคล หรือได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ได้แก่

นิติบุคคล จดทะเบียนนิติบุคคลกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า (หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง)

มาตรา ๑๐๑๕ ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเมื่อได้จดทะเบียนตามบัญญัติแห่งลักษณะนี้แล้ว ท่านจัดว่าเป็นนิติบุคคลต่างหากจากผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นทั้งหลายซึ่งรวมเข้ากันเป็นห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น

แม้บริษัท ป. โจทก์เป็นนิติบุคคลจดทะเบียนตามกฎหมายต่างประเทศ ก็มีอำนาจฟ้องคดีในศาลไทยได้ และมีอำนาจตั้งผู้แทนฟ้องคดีได้ ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑ (๑๑), ๕๕, ๖๐ วรรค ๒ และ ป.พ.พ. มาตรา ๘๒๔ ทั้งโจทก์มีอำนาจมอบให้นิติบุคคลในต่างประเทศซึ่งมีสำนักงานสาขาในประเทศไทยขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้

(คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๕๖/๒๕๐๕)

๒.การจดทะเบียนตามกฎหมาย (ต่อ)

-บุคคลธรรมดา เมื่อประกอบกิจการตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ประเภทที่ต้องจดทะเบียนพาณิชย์ตาม พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๕๕ เช่น การค้าขายทั่วไป (ค้าปลีก/ค้าส่ง) ร้านอาหาร ร้านเสริมสวย

-บุคคลธรรมดา, คณะบุคคล เช่น ประกอบกิจการ SME ขึ้นขอจดทะเบียนกับ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ กิจการวิสาหกิจชุมชนขึ้นขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนกับกรมส่งเสริมการเกษตร

๓. ความรับผิดชอบ

๓.๑ ความรับผิดชอบจำกัด เช่น ผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัด รับผิดชอบเฉพาะเงินลงทุน ไม่ต้องใช้ทรัพย์สินส่วนตัวชำระหนี้บริษัท

๓.๒ ความรับผิดชอบไม่จำกัด เช่น กิจการเจ้าของคนเดียว (บุคคลธรรมดา) หรือหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิดชอบในห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล หรือห้างหุ้นส่วนจำกัด เจ้าของหรือหุ้นส่วนนั้น ต้องรับผิดชอบหนี้ทั้งหมดด้วยทรัพย์สินส่วนตัว

๔. โครงสร้างการบริหารจัดการ

๔.๑ กฎหมายกำหนดกรอบการบริหาร เช่น บริษัทต้องมี คณะกรรมการบริษัท (Board of Directors) และต้องจัดประชุมผู้ถือหุ้น ประจำปี

๔.๒ ห้างหุ้นส่วนอาจมีข้อตกลงระหว่างหุ้นส่วน (Partnership Agreement) เป็นกฎเกณฑ์ภายใน

รูปแบบองค์กร	เจ้าของคนเดียว	ห้างหุ้นส่วนสามัญ	ห้างหุ้นส่วนสามัญ นิติบุคคล	ห้างหุ้นส่วนจำกัด	บริษัทจำกัด
ผู้จัดตั้ง	คนเดียว	ตั้งแต่ ๒ คน ขึ้นไป (มาตรา ๑๐๑๒)	ตั้งแต่ ๒ คน ขึ้นไป (มาตรา ๑๐๑๒)	ตั้งแต่ ๒ คน ขึ้นไป (มาตรา ๑๐๑๒)	ตั้งแต่ ๒ คน ขึ้นไป (มาตรา ๑๐๑๒, ๑๐๕๓)
สถานะของบุคคล	บุคคลธรรมดา	กลุ่มบุคคล	นิติบุคคล (มาตรา ๑๐๑๕, ๑๐๖๔)	นิติบุคคล (มาตรา ๑๐๑๕, ๑๐๗๘)	นิติบุคคล (มาตรา ๑๐๑๕, ๑๑๑๑ วรรคหนึ่ง)
การลงทุน	เงิน, ทรัพย์สิน, แรงงาน	ทุกคนลงหุ้น (เงิน, ทรัพย์สิน, แรงงาน) (มาตรา ๑๐๒๖)	ทุกคนลงหุ้น (เงิน, ทรัพย์สิน, แรงงาน) (มาตรา ๑๐๒๖)	การลงทุนของหุ้นส่วนจำกัด ความรับผิดชอบลง ด้วยแรงงานไม่ได้ (มาตรา ๑๐๘๓)	มีการแบ่งทุนเป็นหุ้นมีมูลค่าเท่ากัน ไม่ต่ำกว่า ๕ บาท (มาตรา ๑๐๕๖, ๑๑๑๓)

รูปแบบองค์กร	เจ้าของคนเดียว	ห้างหุ้นส่วนสามัญ	ห้างหุ้นส่วนสามัญ นิติบุคคล	ห้างหุ้นส่วนจำกัด	บริษัทจำกัด
การบริหารจัดการ	คนเดียว	ถ้ามีได้ตกลงกันไว้ หุ้นส่วนทุกคนย่อม เป็นผู้จัดการห้าง (มาตรา ๑๐๓๓)	ถ้าตกลงกันให้ หุ้นส่วนบางคนเป็น หุ้นส่วนผู้จัดการให้ ระบุชื่อในรายการ จดทะเบียน (มาตรา ๑๐๖๔ (๕))	หุ้นส่วนไม่จำกัด ความรับผิดชอบนั้น เป็นหุ้นส่วน ผู้จัดการ (มาตรา ๑๐๗๘ (๖), ๑๐๘๗)	กรรมการเป็นผู้แทน บริษัท(มาตรา ๗๐, ๑๑๔๔, ๑๑๖๗)
ความรับผิดชอบของ เจ้าของ, หุ้นส่วน, ผู้ถือหุ้น	คนเดียวโดยไม่มี จำกัดความรับผิด	หุ้นส่วนรับผิดชอบ ร่วมกันในหนี้ของ ห้างโดยไม่มีจำกัด (มาตรา ๑๐๒๕, ๑๐๕๐)	เมื่อห้างมีหนี้ชำระ หนี้ หุ้นส่วนรับผิดชอบ ร่วมกันในหนี้ของ ห้าง(มาตรา ๑๐๗๐)	หุ้นส่วนประเภท จำกัดความรับผิด รับผิดชอบไม่เกิน จำนวนเงินลงทุน เมื่อห้างเลิกกัน (มาตรา ๑๐๕๕)	ผู้ถือหุ้นรับผิดชอบจำกัด ไม่เกินจำนวนมูลค่า หุ้นที่ส่งใช้ไม่ครบ (มาตรา ๑๐๕๖ ๑๑๓๓)
การเลิกกิจการ	คนเดียว	ตามสัญญา, โดยผล ของกฎหมาย หรือ คำสั่งศาล (มาตรา ๑๐๕๕, ๑๐๕๗)	เพิ่มเหตุเลิกห้าง เพราะล้มละลาย (๑๐๖๕)	เหตุเลิกเช่นเดียวกับ กรณีห้างหุ้นส่วน สามัญนิติบุคคล (มาตรา ๑๐๘๐, ๑๐๕๒)	ตามข้อบังคับ, โดย ผลของกฎหมาย หรือคำสั่งศาล (มาตรา ๑๒๓๖, ๑๒๓๗)

บรรพ ๓ เอกเทศสัญญา
ลักษณะ ๒๒ หุ้นส่วนบริษัท
หมวด ๑ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป

สัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท

สัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ตกลงเข้ากัน เพื่อกระทำการร่วมกัน ด้วยประสงค์จะแบ่งปันกำไร อันจะพึงได้แต่กิจการที่ทำนั้น

(มาตรา ๑๐๑๒)

หลักเกณฑ์สัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท มีดังนี้

๑. มีสัญญาระหว่างบุคคลตั้งแต่ ๒ คน ขึ้นไป

การแสดงเจตนา ความสามารถ วัตถุประสงค์ของสัญญา บังคับตาม
บรรพ ๑ หลักทั่วไปว่าด้วยบุคคลและนิติกรรม และบรรพ ๒ มูลแห่ง
หนี้ว่าด้วยสัญญา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

นิติกรรมข้อตกลงจัดตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ไม่มีแบบ แต่หากมี
ข้อสัญญากันด้วยว่าจะไปจดทะเบียนจัดตั้งนิติบุคคล แล้วไม่ดำเนินการ
จัดทำข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้งเพื่อจดทะเบียนตามกฎหมาย ก็มีผล
เพิกถอนนิติบุคคลนั้นไม่เกิดขึ้น แต่ข้อตกลงนั้นมีได้เป็นโมฆะตาม ป.พ.พ.
มาตรา ๑๕๒

- จำเลยร่วมและจำเลยทั้งสองตกลงเข้ากันเพื่อกระทำการ
จำหน่ายสินค้าที่ซื้อจากโจทก์ร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์แบ่งปันผลกำไร
ระหว่างกัน จึงเข้าลักษณะสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญตาม ป.พ.พ.
มาตรา ๑๐๑๒ แล้ว หากจำเป็นต้องทำสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญระหว่าง
จำเลยร่วมกับจำเลยทั้งสองไม่ การที่จำเลยทั้งสองร่วมกันสั่งซื้อสินค้าจาก
โจทก์และเป็นหนี้ค่าสินค้าโจทก์เป็นการดำเนินการในฐานะหุ้นส่วน อัน
เป็นไปในทางที่เป็นธรรมดาการค้าขายของห้างหุ้นส่วนนั้น ดังนั้น จำเลยร่วม
ซึ่งเป็นหุ้นส่วน จึงต้องรับผิดชอบกับจำเลยทั้งสองชำระหนี้ค่าสินค้านี้ดังกล่าว
ให้แก่โจทก์ด้วย ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๕๐

(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๔๑๐/๒๕๕๘)

๑. มีสัญญาระหว่างบุคคลตั้งแต่ ๒ คน ขึ้นไป (ต่อ)

คำว่า “บุคคล” รวมนิติบุคคล เว้นแต่ต้องห้ามชัดแจ้ง โดยกฎหมายในเรื่องความสามารถของบุคคล

ตามระเบียบสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกลางฯ พ.ศ. ๒๕๖๑
ข้อ ๕๘ ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด จะเป็น
หุ้นส่วน (จำกัดหรือไม่จำกัดความรับผิด) ในห้างหุ้นส่วนก็ได้

-บริษัทจำกัด นิติบุคคลต่างประเทศ สามารถทำสัญญาจัดตั้งห้าง
หุ้นส่วนสามัญได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๘๔๘/๒๕๓๑, ๓๒๘๕/
๒๕๖๑)

- จำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นบริษัทจำกัด กับบริษัทในต่างประเทศอีกสอง
บริษัท ร่วมกันจดทะเบียนการค้าสำหรับงานก่อสร้างสะพานไว้กับ
กรมสรรพากรว่า “ส.บริดจ์ จอยเวนเจอร์” เช่นนี้ย่อมเห็นได้ว่ากิจการ
ดังกล่าวก็คือห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน เป็นนิติบุคคลซึ่งจำเลยที่ ๑
กับบริษัทร่วมกันกระทำในประเทศไทยนั่นเอง ดังนั้นเมื่อรถยนต์บรรทุก
ของ นาย ว. โจทก์ตกลงไปในหลุมที่ “ส.บริดจ์ จอยเวนเจอร์” ขุดไว้ โดย
เกิดขึ้นในกิจการที่เป็นธรรมดาของ “ส. บริดจ์ จอยเวนเจอร์” จำเลยที่ ๑ จึง
ต้องรับผิดโดยไม่จำกัดจำนวน ในการชำระหนี้ที่เกิดขึ้นจากการละเมิดนั้น
ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๕๐ โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องจำเลยที่ ๑ ได้

(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๘๔๘/๒๕๓๑)

- โจทก์เป็นนิติบุคคลประเภทบริษัทจำกัด และเป็นหุ้นส่วนในสัญญา
กิจการร่วมค้ากับ จ. อินเตอร์เนชั่น คอรัปอเรชั่น ซึ่งเป็นบริษัทจดทะเบียนใน
ประเทศสหรัฐอเมริกา ร่วมกันจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มต่อกรมสรรพากร
ใช้ชื่อผู้ประกอบการว่า “กิจการร่วมค้า เจ.วี.บี.เอส ...” ซึ่งเป็นห้างหุ้นส่วน
สามัญไม่จดทะเบียน เมื่อกิจการร่วมค้าดังกล่าวและจำเลยที่ ๑ ทำสัญญาจ้าง
เหมาซึ่งเป็นสัญญาจ้างทำของไม่มีกฎหมายบังคับว่าต้องทำเป็นหนังสือ ถือ
ได้ว่าสัญญาจ้างเหมาดังกล่าวมีผลผูกพันจำเลยที่ ๑

(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๒๘๕/๒๕๖๑)

บริษัทมหาชนจำกัด ทำสัญญาจัดตั้งห้างฯ ได้หรือไม่ ?

- บริษัทจำกัดเข้าเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน
ได้ แต่บริษัทมหาชนจำกัด กฎหมายบัญญัติห้ามมิให้เข้าเป็นหุ้นส่วนในห้าง
หุ้นส่วนสามัญ หรือเป็นหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิดในห้างหุ้นส่วนจำกัด
ถ้าฝ่าฝืนความตกลงนั้นเป็นโมฆะ ตาม พ.ร.บ. บริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ.
๒๕๓๕ มาตรา ๑๒) แต่ดู คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๓๑๖/๒๕๕๕

- กิจกรรมร่วมค้าระหว่าง บริษัท พ. จำกัด (มหาชน) จำกัดที่ ๑ กับ บริษัทต่างประเทศอีกสองบริษัท ก็คือ ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน ซึ่งร่วมกันกระทำในประเทศไทยนั่นเอง เมื่อพฤติการณ์ของจำกัดที่ ๑ ตั้งแต่กิจกรรมร่วมค้าฯ ทำสัญญากับกรุงเทพมหานครและยื่นคำขอจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มจนกระทั่งเลิกกิจการ มีการใช้ชื่อของจำกัดที่ ๑ เป็นชื่อกิจกรรมร่วมค้าฯ มาโดยตลอด และเหตุในการประเมินภาษีนี้นี้เนื่องจากการกิจกรรมร่วมค้าฯ มิได้ยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลและมิได้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีมูลค่าเพิ่มในช่วงระยะเวลาที่มีการใช้ชื่อของจำกัดที่ ๑ เป็นชื่อกิจกรรมร่วมค้าฯ ดังนั้น จำกัดที่ ๑ จึงต้องรับผิดชอบหนี้ค่าภาษีอากรค้างให้แก่กรมสรรพากร โฉก่ ในบรรดาหนี้ของกิจกรรมร่วมค้าฯ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๕๔

(คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๓๑๖/๒๕๕๕)

ข้อสังเกต ฎีกาที่ ๕๓๑๖/๒๕๕๕ เป็นการวินิจฉัยคดีภาษีอากร ซึ่งจำกัดที่ ๑ เป็นบริษัทจำกัด (มหาชน) ทำกิจกรรมร่วมค้ากับบุคคลอื่น กิจกรรมร่วมค้าดังกล่าว ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลก็ตาม กิจกรรมร่วมค้าดังกล่าว ก็ถือเป็น “หน่วยภาษี” [Tax Entity] ตามบทนิยามคำว่า “บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล” ให้ความหมายรวมถึงกิจกรรมร่วมค้าด้วย ตามประมวลรัษฎากร มาตรา ๓๕ กิจกรรมร่วมค้าจึงต้องเสียภาษีและทำบัญชีงบการเงินในนามตนเองตามประมวลรัษฎากร และ พ.ร.บ. บัญชี พ.ศ. ๒๕๔๑ แต่ตามกฎหมายหุ้นส่วนบริษัท จำกัดที่ ๑ กับบุคคลอื่นคดีนี้รวมกลุ่มแบบคณะบุคคล จำกัดที่ ๑ ไม่อาจเข้าร่วมเป็นห้างหุ้นส่วนสามัญได้ เพราะขัดกับ พ.ร.บ. บริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๒

กรณี “คณะบุคคล”

เจ้าหน้าที่ซึ่งจะขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้จะต้องเป็นบุคคล กลุ่มครู โรงเรียน
อ. เจ้าหน้าที่ จัดตั้งขึ้นโดยให้สมาชิกครูกู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ เพื่อเป็นสวัสดิการ
ช่วยเหลือครูภายในกลุ่ม จึงเป็นเพียงคณะบุคคลหรือกลุ่มบุคคล มิใช่บุคคลธรรมดาหรือนิติ
บุคคล อีกทั้งไม่ได้ประสงค์จะแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้แต่กิจการที่ทำ จึงไม่มีลักษณะเป็น
ห้างหุ้นส่วนสามัญที่ไม่จดทะเบียน

แม้กรรมการของกลุ่มครูโรงเรียนอุดรจะเป็นตัวแทนของสมาชิกกลุ่มครูโรงเรียน
ดังกล่าวและอยู่ในลักษณะเจ้าของรวม แต่เมื่อคำขอรับชำระหนี้ระบุว่าผู้ขอรับชำระหนี้
คือ “กลุ่มครูโรงเรียนอุดร โดย ร. ผู้รับมอบอำนาจ” ไม่ใช่กรรมการของกลุ่มครูโรงเรียน
ดังกล่าว จึงไม่มีสิทธิขอรับชำระหนี้

(คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๑๕๖/๒๕๓๕)

ผลการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามมาตรา ๑๐๑๕

อันห้างหุ้นส่วนจำกัดนั้น ถ้ายังมิได้จดทะเบียนอยู่ตราใด ท่านให้
ถือว่าเป็นห้างหุ้นส่วนสามัญซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหมดย่อมต้องรับผิดชอบร่วมกัน
ในบรรดาหนี้ของห้างหุ้นส่วนโดยไม่มีจำกัดจำนวนจนกว่าจะได้จ
ทะเบียน

(มาตรา ๑๐๗๕)

ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน ไม่อาจเป็นคู่ความในคดีได้

ห้างหุ้นส่วนสามัญ อ. เป็นโจทก์ฟ้องนาย ภ. โดยโจทก์เป็นห้างหุ้นส่วนสามัญมิได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตาม ป.พ.พ. และไม่มีกฎหมายใดกำหนดให้โจทก์เป็นนิติบุคคล โจทก์มิใช่บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลจึงไม่อาจเข้าเป็นคู่ความในคดีได้ โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง

ปัญหาเรื่องอำนาจฟ้องเป็นเรื่องอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้จำเลยจะมีได้ฎีกา ศาลฎีกาก็ยกขึ้นวินิจฉัยเองได้

(คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๖๒๕/๒๕๔๖)

ความรับผิดในมูลละเมิด

นาย ก. จำเลยที่ ๑ ขับรถยนต์โดยสารไปตามทางการที่จ้างของห้างหุ้นส่วนจำกัดรถเมล์แดง จำเลยที่ ๒ เห็นโจทก์ขึ้นเกาะห้อยโหนบันไดรถ ตัวโจทก์ขึ้นออกไปนอกรถ แล้วยังคงขับต่อไปโดยไม่จัดการมิให้มีการเกาะห้อยโหนเช่นนั้นเสียก่อน ถือได้ว่าจำเลยที่ ๑ กระทำละเมิดโดยประมาท

จำเลยที่ ๓ ซึ่งเป็นเพียงผู้ถือหุ้นและหุ้นส่วนผู้จัดการของจำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นนิติบุคคล จำเลยที่ ๓ มิใช่ชายจ้างของจำเลยที่ ๑ จึงไม่ต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งการละเมิดของจำเลยที่ ๑

(คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๒๔/๒๕๑๕)

เว้นแต่ปรากฏว่าห้างหุ้นส่วนจำกัดชนิดชำระหนี้แล้วก็ฟ้องจำเลยที่ ๓ ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๕๐/๒๕๒๐) แต่จะฟ้องหุ้นส่วนจำกัดความรับผิดไม่ได้ถ้าห้างฯ ยังมิได้เลิกกัน ตามมาตรา ๑๐๕๕ วรรคหนึ่ง

กรณีเหตุละเมิดเกิดก่อนจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ฟ้องนิติบุคคลได้หรือไม่ ?

- ในขณะที่เกิดเหตุละเมิดขึ้นนั้น ห้างหุ้นส่วนจำกัด ส. ยังมีได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ตามกฎหมายถือว่าเป็นห้างหุ้นส่วนสามัญ โจทก์ในฐานะผู้เป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนดังกล่าว ย่อมมีอำนาจฟ้องร้องนาย ฉ. จำเลยที่ ๒ และนาย ก. จำเลยที่ ๓ ให้ร่วมรับผิดชอบในผลแห่งการละเมิดซึ่งถูกจ้างของจำเลยที่ ๒ ที่ ๓ ได้กระทำต่อทรัพย์สินของห้างหุ้นส่วนนั้นได้ และอำนาจฟ้องหรือสิทธิเรียกร้องของโจทก์ที่มีต่อผู้กระทำความผิดต่อทรัพย์สินนั้นเป็นบุคคลสิทธิ มิใช่ทรัพย์สินที่ติดตามไปกับตัวทรัพย์สิน เมื่อสิทธิดังกล่าวได้เกิดมีขึ้นแล้ว แม้ต่อมาห้างหุ้นส่วนจำกัด ส. ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลต่างหากจากผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายซึ่งรวมเข้ากันเป็นห้างหุ้นส่วนนั้นก็ตาม อำนาจฟ้องหรือสิทธิเรียกร้องดังกล่าวก็หาโอนไปยังห้างหุ้นส่วนจำกัด ส. ด้วยไม่ โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องคดีนี้ได้

(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๕๑๐/๒๕๑๖ (ประชุมใหญ่))

๑. มีสัญญาระหว่างบุคคลตั้งแต่ ๒ คน ขึ้นไป (ต่อ)

มาตรา ๑๐๑๒ ใช้คำว่า “สัญญา” จึงเป็นนิติกรรมตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไป มีผลให้ไม่อาจจัดตั้งบริษัทบุคคลเดียวได้

- เมื่อปี ๒๕๖๐ คณะรัฐมนตรีเคยมีมติเห็นชอบร่าง พ.ร.บ.บริษัทจำกัดคนเดียวฯ เพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการใหม่และ SME เข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้นเพราะการมีสภาพเป็นนิติบุคคล โดยเจ้าของทุนเป็นบุคคลธรรมดาคนเดียวและเป็นผู้จัดการ ซึ่งรับผิดชอบจำกัดไม่เกินทุนจดทะเบียนบริษัท แต่ปัจจุบันร่างยังอยู่ในขั้นตอนการพิจารณา ยังไม่ได้มีการประกาศใช้เป็นกฎหมาย

บริษัทจำกัด

มาตรา ๑๐๕๗ บุคคลใด ๆ ตั้งแต่สองคนขึ้นไปจะเริ่มก่อการและตั้งเป็นบริษัทจำกัดก็ได้ โดยเข้าชื่อกันทำหนังสือบริคณห์สนธิ และกระทำการอย่างอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ (ตาม พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติม ป.พ.พ. (ฉบับที่ ๒๓) พ.ศ. ๒๕๖๕)

บริษัทมหาชนจำกัด

มาตรา ๑๖ บุคคลธรรมดาตั้งแต่สิบห้าคนขึ้นไปจะเริ่มจัดตั้งบริษัทได้ โดยจัดทำหนังสือบริคณห์สนธิ และปฏิบัติการอย่างอื่นตามพระราชบัญญัตินี้ (พ.ร.บ. บริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. ๒๕๓๕)

๒.ตกลงเข้ากันเพื่อทำกิจการร่วมกัน

“ราษฎรทั้งหลายชักชวนเข้าหุ้นกันไปค้าขาย ออกกำไรให้แบ่งปันกันตามมากและน้อย...”

(กฎหมายตราสามดวงพระอัยการเบ็ดเสร็จบพที่ ๑๐๒ สมัยแผ่นดิน

สมเด็จพระเอกาทศรถ)

“อันว่าสัญญาเข้าหุ้นส่วน...เป็นสัญญาซึ่งบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ปรองดองเข้ากันเพื่อทำกิจการร่วมกัน...”

(พ.ร.บ. ลักษณะเข้าหุ้นส่วนและบริษัท ร.ศ. ๑๓๐ มาตรา ๔)

๒.ตกลงเข้ากันเพื่อทำกิจการร่วมกัน

การตกลงเข้ากัน หมายถึง ต้องมีการเข้าทุนหรือเข้าหุ้นร่วมกัน
กล่าวคือ ร่วมกำไรขาดทุนด้วยกัน และเกิดผล ดังนี้

๒.๑ ทุนที่นำมาลงตกเป็นของกิจการนั้น ถ้ามิได้จดทะเบียน
เป็นนิติบุคคล ทุนดังกล่าวเป็นกรรมสิทธิ์รวมของผู้ร่วมลงทุนทุกคน

ห้างหุ้นส่วนสามัญ (มิได้จดทะเบียน) รวมทุนกันประกอบกิจการสวณยาง ทรัพย์สินที่
ผู้เป็นหุ้นส่วนมีอยู่ร่วมกันคือที่ดินสวณยาง ความสัมพันธ์เช่นนี้ จะต้องบังคับตาม
กฎหมายอันว่าด้วยกรรมสิทธิ์รวม จะบังคับตามกฎหมายเรื่องหุ้นส่วนแต่อย่างเดียวไม่ได้

สิทธิแห่งการเป็นเจ้าของรวมในอสังหาริมทรัพย์ แม้ผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งจะมีสิทธิ
ทำนิติกรรมจำหน่ายส่วนของตนได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๖๑ ก็ตาม แต่ก็ต้องทำเป็น
หนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ จึงจะสมบูรณ์ ตามมาตรา ๑๒๙๙

ถ้าผู้ได้รับซื้อสิทธิของผู้เป็นหุ้นส่วนไว้โดยทำสัญญากันเป็นหนังสือเท่านั้น ภายหลังผู้
เป็นหุ้นส่วนนั้นได้ขายสิทธินั้นไปแก่ผู้รับซื้อคนใหม่โดยทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนกัน
โดยสุจริตแล้ว ดังนี้ ผู้รับซื้อคนแรกก็ย่อมจะฟ้องบังคับให้ผู้เป็นหุ้นส่วน ซึ่งขายสิทธินั้น
แก่ตน โอนสิทธิที่ขายให้แก่ตนไม่ได้

(คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๔๖/๒๔๙๕)

กรรมสิทธิ์ร่วม

- โจทก์และจำเลยทั้งสองได้เข้าหุ้นกันซื้อที่ดิน แล้วก่อสร้างอาคาร
แฟลต เพื่อให้เช่าและนำกำไรมาแบ่งปันกัน การเอาทรัพย์สินมาลง
หุ้น จึงมิได้เอาทรัพย์สินมาเป็นกรรมสิทธิ์ของห้างหุ้นส่วน เป็นแต่เพียง
เอามาให้ใช้ในกิจการของห้างหุ้นส่วน จำเลยทั้งสองและโจทก์ จึงเป็น
เจ้าของกรรมสิทธิ์ร่วมในที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างพิพาท
ตาม ปพ.พ. มาตรา ๑๓๖๑ วรรคหนึ่ง ที่แต่ละคนสามารถจำหน่ายส่วน
ของตนหรือจำนองหรือก่อให้เกิดภาระติดพันก็ได้

ฉะนั้นการที่จำเลยทั้งสองจำหน่ายกรรมสิทธิ์เฉพาะส่วนของตน จึง
เป็นการใช้สิทธิตามกฎหมาย ไม่อาจถือได้ว่าเป็น การชักนำบุคคลอื่นเข้า
มาเป็นหุ้นส่วนโดยไม่ได้รับความยินยอมจากโจทก์ผู้เป็นหุ้นส่วน
ด้วยกัน เพราะการเป็นหุ้นส่วนต้อง เกิดขึ้นโดยความตกลงระหว่างผู้เป็น
หุ้นส่วนด้วย ผู้รับโอนก็หากลายเป็นหุ้นส่วนไม่ การกระทำของจำเลยทั้ง
สองจึงไม่เป็นการผิดสัญญาหุ้นส่วน

(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๗๔๐/๒๕๔๒)

มาตรา ๑๓๖๑ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า " เจ้าของรวมคนหนึ่ง ๆ จะจำหน่าย
ส่วนของตนหรือจำนองหรือก่อให้เกิดภาระติดพันก็ได้"

- มาตรา ๑๐๔๐ ห้ามมิให้ชักนำเอาบุคคลผู้อื่นเข้ามาเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนโดยมิได้รับความยินยอมของผู้เป็นหุ้นส่วนหมดด้วยกันทุกคน เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น

- มาตรา ๑๐๔๑ ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งโอนส่วนกำไรของตนในห้างหุ้นส่วนทั้งหมดก็ดี หรือแต่บางส่วนก็ดี ให้แก่บุคคลภายนอกโดยมิได้รับความยินยอมของผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายอื่นไซ้ ท่านว่าบุคคลภายนอกนั้นจะกลายเป็นเข้าหุ้นส่วนด้วยก็ได้

๒.ตกลงเข้ากันเพื่อทำการร่วมกัน (ต่อ)

๒.๒ ทุนที่นำมาลงแบ่งได้เป็น ๓ ประเภท ได้แก่

(๑) เงินสด

(๒) ทรัพย์สินอื่น และ

(๓) แรงงาน ด้วยเจตนาเพื่อร่วมลงทุน มิใช่เพื่อค่าจ้างในการจ้างแรงงานทั่วไป

เว้นแต่มีกฎหมายห้ามไว้ เช่น การลงหุ้นของหุ้นส่วนประเภทจำกัดความรับผิดชอบในห้างหุ้นส่วนจำกัดจะลงทุนด้วยแรงงานไม่ได้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๘๓

ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงเป็นหุ้นส่วนกันนั้น ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๒๖ บัญญัติว่า ผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนต้องมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาลงหุ้นด้วยในห้างหุ้นส่วน เมื่อปรากฏว่าจำเลยทั้งสองไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาลงหุ้นกับโจทก์ด้วย ไม่ว่าจะเป็นเงินหรือทรัพย์สินสิ่งอื่นหรือแรงงาน จำเลยทั้งสองก็ไม่ได้เป็นหุ้นส่วนกับโจทก์ แม้ว่าจำเลยทั้งสองจะเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจการบางสิ่งบางอย่างของโจทก์ ก็ไม่ทำให้จำเลยทั้งสองกลับกลายเป็นหุ้นส่วนกับโจทก์ไปได้ โจทก์ไม่มีสิทธิฟ้องให้จำเลยมาชำระบัญชีกับโจทก์ หรือให้จำเลยทั้งสองรับผิดชอบในฐานะเป็นหุ้นส่วนกับโจทก์

(คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๕๕/๒๕๒๓)

ธุรกิจกงสี [Family Business]

ก. และ ข. ประกอบอาชีพค้าขาย มีโจทก์ทั้งสามและจำเลยเป็นบุตร การที่ต่อมา ก. เสียชีวิต และ ข. เจ็บป่วย บุตรจึงมาช่วยงานและดูแลกิจการ รวมทั้งส่งเงินมาช่วยบุพการี ก็ไม่เป็นการลงหุ้น เมื่อไม่ปรากฏโดยชัดแจ้งว่า ก. และ ข. ตกลงร่วมค้าขายกับโจทก์ทั้งสามและบุตรคนอื่น ๆ โดยให้โจทก์ทั้งสามลงแรงเป็นหุ้น และประสงค์จะแบ่งเงินกำไรที่ได้จากการดำเนินกิจการให้แก่บุตรคนใดคนหนึ่ง แม้หากบุตรคนใดมีความเดือดร้อนต้องการใช้เงินจะไปขอเบิกจาก ก. และ ข. ก็หาทำให้กิจการของบิดามารดาเป็นกิจการของครอบครัวอันจะถือว่าเป็นสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียนโดยปริยายไม่ โจทก์ทั้งสามและจำเลยรวมทั้งบุตรคนอื่น ๆ จึงไม่เป็นหุ้นส่วนในร้านค้าทั้งสองกับ ก. และ ข. โจทก์ทั้งสามจะมาฟ้องขอเลิกห้างหุ้นส่วนร้านค้าทั้งสองและขอแบ่งส่วนผลกำไรจากการดำเนินกิจการร้านค้าทั้งสองตั้งแต่ครั้งที่ ก. ยังมีชีวิตอยู่ในฐานะเป็นหุ้นส่วนตามฟ้องหาได้ไม่

(คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๕๑๐๕/๒๕๕๘)

การที่จำเลยและครอบครัวของจำเลยร่วมดำเนินการของร้าน ม. เพื่อกระทำการค้าขายวัสดุก่อสร้างร่วมกันก่อนที่จะมีการจดทะเบียนเป็น บริษัทจำกัด ซึ่งมีความประสงค์จะแบ่งปันกำไรที่จะพึงได้จากกิจการที่ทำนั้น เข้า ลักษณะเป็นห้างหุ้นส่วนสามัญที่ไม่ได้จดทะเบียน โดยมีสมาชิกในครอบครัวของ จำเลยทุกคนเป็นหุ้นส่วน ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๑๒ ประกอบมาตรา ๑๐๒๕ การที่โจทก์สามีของจำเลยผู้เป็นบุคคลภายนอกห้างหุ้นส่วนสามัญ ดังกล่าวจะขอใส่ชื่อร่วมในโฉนดที่ดิน ๘๗ แปลง ซึ่งมีชื่อจำเลยเป็นเจ้าของ กรรมสิทธิ์แทนห้างหุ้นส่วนสามัญนั้น เท่ากับเป็นการเข้ามาเป็นหุ้นส่วนในห้าง หุ้นส่วนโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้เป็นหุ้นส่วนหมดทุกคนซึ่งไม่อาจกระทำ ได้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๔๐ เมื่อกรณีฟังได้ว่าที่ดินพิพาทดังกล่าวเป็น ทรัพย์สินของห้างหุ้นส่วนสามัญมิใช่ของจำเลย โจทก์จึงไม่อาจฟ้องขอใส่ชื่อร่วม ได้

(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๐๐๕/๒๕๕๘)

โจทก์ทั้งสองกับจำเลยที่ ๑ ถึงที่ ๔ ตกลงร่วมกันทำการค้าโดย โจทก์ทั้งสองเป็นผู้ลงทุนด้วยเงินสด จำเลยที่ ๑ ถึงที่ ๔ เป็นผู้ลงทุน ด้วยแรงงาน คือเป็นผู้ดำเนินการค้า จึงมีลักษณะเป็นสัญญาจัดตั้งห้าง หุ้นส่วนสามัญโดยไม่จดทะเบียน ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๒๕ และ มาตรา ๑๐๒๖ แม้จะเรียกข้อตกลงนั้นว่าเป็นสัญญาร่วมค้าขายก็หาทำให้ มิใช่เป็นสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญไม่ เมื่อโจทก์ทั้งสองเลิกการเป็น หุ้นส่วนโดยยังไม่ได้จัดให้มีการชำระบัญชีก่อนตามมาตรา ๑๐๖๑ วรรค หนึ่ง ด้วยวิธีการดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๖๒ เพียงแต่ทำการเคลียร์ บัญชีแล้วพบว่าจำเลยที่ ๑ ถึงที่ ๔ ต้องคืนทุนและกำไรบางส่วนให้ โจทก์ทั้งสองเท่านั้น โจทก์ทั้งสองจึงไม่มีอำนาจฟ้อง

(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๑๖๗/๒๕๔๔)

โจทก์ทั้งสองกับจำเลยที่ ๑ และที่ ๓ เป็นหุ้นส่วนกันในห้างหุ้นส่วนสามัญ เมื่อปรากฏว่าเงินที่โจทก์ทั้งสองขอให้คืนตามฟ้องนั้น บางส่วนเป็นเงินจำนวนที่โจทก์ทั้งสองลงเป็นหุ้นรวมอยู่ด้วย เมื่อหุ้นส่วนยังไม่เลิกกันโจทก์ทั้งสองจึงไม่มีสิทธิเรียกร้องเงินที่ร่วมลงทุนในห้างหุ้นส่วนจากคนอื่น ๆ ได้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๕๕, ๑๐๕๖ และ ๑๐๕๗

(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๔๑๗/๒๕๔๓)

๒.ตกลงเข้ากันเพื่อทำกิจการร่วมกัน (ต่อ)

- ตามแนวฎีกา คำว่า “กิจการ” ไม่จำเป็นต้องทำเป็นอาชีพหลัก หรือเป็นธุรกิจในการค้าขายสินค้า [Business, Trading] อาจเป็นกิจการในงานให้บริการ งานฝีมือ งานวิชาชีพ หรืองานอื่นใด ก็ได้ ที่ร่วมกันแสวงหากำไรมาแบ่งปันกัน

- หลักเกณฑ์ “การทำกิจการร่วมกัน” ได้แก่

๑) ประกอบกิจการเดียวกัน โดยมีส่วนในการบริหารจัดการ หรือดูแลครอบงำกิจการร่วมกัน ส่วนระดับผู้ปฏิบัติการ เช่น ลูกจ้างแม้มีข้อตกลงให้มีส่วนได้ในเงินกำไร (เงินโบนัส) ก็ไม่นับว่าเป็นหุ้นส่วน

๒.ตกลงเข้ากันเพื่อทำกิจการร่วมกัน (ต่อ)

- หุ้่นส่วนหลายคนในห้างหุ้นส่วนสามัญอาจตกลงให้ หุ้่นส่วนคนใดคนหนึ่งเป็นผู้จัดการห้างฯ ก็ได้ (มาตรา ๑๐๓๓)
- หุ้่นส่วนจำกัดความรับผิดในห้างหุ้นส่วนจำกัด แม้สอดเข้าไปจัดการงานของห้างฯ ไม่ได้ แต่ยังคงมีสิทธิออกความเห็นหรือนำเสนอในการจัดการงานห้างฯ ได้ หรือถ้าสัญญากำหนดไว้ก็มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนในการตั้งและถอดถอนผู้จัดการได้ (มาตรา ๑๐๔๔)

๒.ตกลงเข้ากันเพื่อทำกิจการร่วมกัน (ต่อ)

๒) เป็นเจ้าของกิจการเดียวกัน

- หุ้่นส่วนที่มีอำนาจจัดการงานของห้างฯ จึงไปประกอบกิจการ หรือเข้าไปเป็นหุ้่นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิดในกิจการอื่นที่มีสภาพอย่างเดียวกัน และเป็นการแข่งขันกับกิจการของห้างฯ ไม่ได้ เว้นแต่ เป็นหุ้่นส่วนจำกัดความรับผิด (ดู มาตรา ๑๐๓๔, ๑๐๖๖, ๑๐๖๗, ๑๐๘๓, ๑๐๕๐)

๒.ตกลงเข้ากันเพื่อทำการร่วมกัน (ต่อ)

๓) มีส่วนในกำไรและขาดทุนร่วมกัน

- การที่พันตำรวจโท บ. โจทก์ ข. และกลุ่มเพื่อนร่วมรุ่น ตกลงเข้าหุ้นกันจัดตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียนเพื่อทำการซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยประสงค์จะนำกำไรที่ได้จากการลงทุนของแต่ละคนมาใช้เป็นค่าใช้จ่ายในกิจกรรมของรุ่น หากขาดทุนก็ขาดทุนร่วมกัน เข้าลักษณะเป็นห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียนตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๑๒ ต่อมา ข. ถึงแก่ความตาย ห้างหุ้นส่วนสามัญดังกล่าวจึงเลิกกันตาม มาตรา ๑๐๕๕ (๕) และต้องจัดให้มีการชำระบัญชี เว้นแต่จะได้ตกลงกันให้จัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่นในระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกันตามมาตรา ๑๐๖๑ วรรคหนึ่ง

(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๖๓๔/๒๕๖๕)

แม้ชื่อสัญญาระบุว่าเป็นสัญญาร่วมหุ้นซื้อที่ดิน ก็ไม่ได้หมายความว่าต้องเป็นสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนเสมอไป เพราะการจัดตั้งห้างหุ้นส่วนนั้นจะต้องมีการกระทำการร่วมกันด้วย ประสงค์จะแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้แต่กิจการนั้น แต่ตามสัญญาพิพาทมีเนื้อหาสาระเพียงว่า โจทก์ทั้งสองและจำเลยร่วมลงทุนซื้อที่ดิน โดยตกลงกันให้ผู้ถือหุ้นแต่ละคนมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินตามอัตราส่วนของจำนวนเงินที่ลงทุนวางมัดจำไว้เท่านั้น อันเป็นสัญญารูปแบบหนึ่ง ไม่ใช่เป็นสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนแต่อย่างใด

สัญญาร่วมหุ้นซื้อที่ดินระหว่างโจทก์และจำเลยทั้งสอง ไม่ใช่สัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนแต่เป็นสัญญารูปแบบหนึ่งซึ่ง ป.พ.พ. หรือกฎหมายอื่นไม่ได้บัญญัติอายุความไว้โดยเฉพาะ จึงมีอายุความ ๑๐ ปี ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๓/๓๐

(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๕๑๘/๒๕๕๓)

สัญญาระหว่างโจทก์กับจำเลยเป็นสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินซึ่งกำหนดไว้ว่า จำเลยจะไปจดทะเบียนให้โจทก์เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ร่วมภายใน ๑ ปี เพียงแต่มีข้อตกลงกันเป็นพิเศษยอมให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนำที่ดินที่จะซื้อขายกันนี้ไปขายให้แก่บุคคลภายนอกได้โดยจะต้องนำเงินที่ขายได้มาแบ่งกันคนละครึ่งเท่านั้น การมีข้อตกลงเป็นพิเศษเพียงเท่านี้หาทำให้สัญญาจะซื้อจะขายที่ดินกลายเป็นสัญญาหุ้นส่วนไปไม่

(คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๒๘/๒๕๒๒)

๓. มีวัตถุประสงค์จะแบ่งกำไรอันจะพึงได้จากกิจการที่ทำนั้น

ต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อแบ่งกำไรกันระหว่างหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น (มิใช่เพียงแค่แบ่งรายได้, ทรัพย์สิน หรือจ่ายเพราะเป็นค่าจ้าง สิ้นจ้าง) โดยกำไรต้องมาจากกิจการที่ทำนั้น และผลกำไรได้มาจากบุคคลภายนอก ถ้ากำไรจากสมาชิกด้วยกันเอง อาจเข้าลักษณะเป็นสัญญาจัดตั้งสมาคม หรือสหกรณ์ มิใช่จัดตั้งหุ้นส่วน

- สัญญาการให้บริการระหว่าง บริษัท เอ เทเลวิชั่น จำกัด โจทก์ และ บริษัท บี ทีวี จำกัด จำเลยที่ ๒ โดยจำเลยที่ ๒ ตกลงซื้อบริการในระบบ “IPTV” (Internet Protocol Television) ของโจทก์เพื่อการใช้งานในสมาร์ตทีวี โจทก์ต้องให้บริการในส่วนเนื้อหา (Media Content) และบริการอื่นที่เกี่ยวข้องแก่จำเลยที่ ๒ ในการเผยแพร่ไอพีทีวีในสมาร์ตทีวี โดยจำเลยที่ ๒ ตกลงชำระค่าธรรมเนียมบริการและส่วนแบ่งค่าธรรมเนียมการเป็นสมาชิกแก่โจทก์ เมื่อสัญญาดังกล่าวไม่มีข้อความว่า โจทก์และจำเลยที่ ๒ ตกลงเข้ากันเพื่อกระทำการร่วมกันด้วยประสงค์จะแบ่งปันกำไร สัญญาดังกล่าวจึงเป็นสัญญาจ้างทำของมิใช่สัญญาหุ้นส่วน

(คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๓/๒๕๖๕)

- สัญญาร่วมทุนการปลูกอ้อยซึ่งโจทก์เป็นผู้ออกเงินทุนค่าใช้จ่ายในการปลูกอ้อย จำเลยเป็นเจ้าของที่ดิน และตกลงให้อ้อยที่ปลูกเป็นของโจทก์จำเลยร่วมกัน ๓ ปี แต่จำเลยยอมให้โจทก์เป็นผู้ตัดอ้อยขายโรงงานแต่ผู้เดียว เงินขายอ้อยหลังจากหักค่าใช้จ่ายในการตัดอ้อยแล้ว ให้ใช้คืนทุนที่โจทก์ออกไปก่อนจนกว่าจะครบ ถ้ามีเงินเหลือจากนั้นจึงจะนำไปแบ่งกันระหว่างโจทก์และจำเลยคนละครึ่งนั้น ไม่ใช่สัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วน

(คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๖๕/๒๕๒๑)

ข้อตกลงโครงการจัดหาซื้อที่ดินเพื่อขายเอากำไร โดยมีโจทก์และจำเลยร่วมลงทุนเป็นเงิน ส่วนจำเลยเป็นผู้ดำเนินการจัดซื้อที่ดิน เมื่อขายที่ดินดังกล่าวได้แล้วให้จ่ายเงินคืนแก่ผู้ออกเงินพร้อมด้วยดอกเบี้ยและจ่ายเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการต่าง ๆ หากมีเงินเหลือซึ่งเป็นกำไรก็จะจัดการแบ่งกันในระหว่างผู้ร่วมกันดำเนินการทุกคน ดังนี้ข้อตกลงระหว่างโจทก์จำเลยและจำเลยที่ ๒ จึงเป็นสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วน หาใช่เป็นสัญญาร่วมลงทุนไม่

เมื่อห้างหุ้นส่วนดังกล่าวยังไม่เลิกกันตาม ป.พ.พ.มาตรา ๑๐๕๕, ๑๐๕๖ และ ๑๐๕๗ จึงยังไม่ได้จัดการชำระบัญชีตามมาตรา ๑๐๖๑ โจทก์จึงไม่มีสิทธิฟ้องเรียกเงินที่ร่วมลงทุนในห้างหุ้นส่วนจากหุ้นส่วนคนอื่น ๆ

(คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๔๕๘/๒๕๔๐)

การที่โจทก์และ อ. ร่วมกันจองและซื้อที่ดิน แล้วร่วมกันขายต่อให้บริษัท ก. ซึ่งเป็นการขายต่อในระยะเวลาสั้นและได้กำไรจำนวนมากโดยไม่ได้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าโจทก์กับ อ. มีเจตนาซื้อที่ดินแปลงดังกล่าวโดยมุ่งในทางการค้าหรือหากำไร การที่โจทก์กับ อ. ขายที่ดินให้แก่บริษัท ก. จึงเป็นการขายอสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาโดยมุ่งในทางการค้าหรือหากำไรและเป็นการขายเป็นทางค้าหรือหากำไร ต้องนำรายได้จากการขายมาคำนวณเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีการค้าในนามของห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคล ตาม ประมวลรัษฎากร มาตรา ๔๐ (๘), ๕๖, ๗๗ (เดิม) และ ๗๘ (เดิม)

(คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๗๖๕/๒๕๔๕)

การเปลี่ยนแปลงข้อสัญญาเดิม หรือประเภทแห่งกิจการ

ห้ามมิให้เปลี่ยนแปลงข้อสัญญาเดิมแห่งห้างหุ้นส่วน หรือประเภทแห่งกิจการ นอกจากด้วยความยินยอมของผู้เป็นหุ้นส่วนหมดด้วยกันทุกคน เว้นแต่ จะมีข้อตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น (มาตรา ๑๐๓๒)

- “ข้อสัญญาเดิมแห่งห้างหุ้นส่วน” หมายถึง ข้อสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วน
- “ประเภทแห่งกิจการ” หมายถึงการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ในการประกอบกิจการ เช่น จากประกอบกิจการค้าส่งเสื้อผ้า เป็นประกอบกิจการร้านอาหาร

โจทก์กับบริษัท ร. จำกัด จำเลย ตกลงทำสัญญาเข้าร่วมทุนในการตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญ เพื่อดำเนินกิจการร้านอาหาร โดยโจทก์เป็นผู้ลงหุ้นเป็นเงิน ส่วนจำเลยลงหุ้นเป็นแรงงาน เมื่อตามสัญญากำหนดให้โจทก์เป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการเงินของร้านอาหารเพียงผู้เดียว ซึ่งถือได้ว่าเป็นสาระสำคัญในการตกลงเข้าหุ้นทำกิจการร่วมกันในฐานที่โจทก์เป็นผู้ลงทุนเป็นเงินทั้งหมด ข้อสัญญาดังกล่าวนี้อำเลยผู้เป็นหุ้นส่วนเพียงคนเดียวจะเปลี่ยนแปลงไม่ได้ เว้นแต่โจทก์หุ้นส่วนอีกคนหนึ่งจะยินยอมด้วย

การที่จำเลยห้ามโจทก์เข้าเกี่ยวข้องในกิจการร้านอาหาร จำเลยจึงเป็นผู้เข้ารับผิดชอบเกี่ยวกับการเงินในการจัดเก็บรายได้และรายจ่ายของร้านอาหารทั้งหมดแทนโจทก์ อันเป็นหน้าที่ของโจทก์ตามสัญญา จึงถือได้ว่าจำเลยได้เปลี่ยนแปลงข้อสัญญาที่ทำกันไว้โดยที่โจทก์ไม่ได้ยินยอมด้วย เป็นการขัดต่อ ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๓๒ การกระทำของจำเลยดังกล่าวย่อมเป็นการปฏิบัติผิดสัญญาเข้าหุ้นส่วนกัน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๙๘๒/๒๕๔๓)

หมวด ๒ ห้างหุ้นส่วนสามัญ

ส่วนที่ ๑ บทวิเคราะห์

ห้างหุ้นส่วนสามัญ คือ ห้างหุ้นส่วนประเภทซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนหมด
ทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกันเพื่อหนี้ทั้งปวงของหุ้นส่วนโดยไม่มีจำกัด

(มาตรา ๑๐๒๕)

การใด ๆ อันผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งได้จัดทำไปในทางที่เป็น
ธรรมดาการค้าขายของห้างหุ้นส่วนนั้น ผู้เป็นหุ้นส่วนหมดทุกคนย่อมมี
ความผูกพันในการนั้น ๆ ด้วย และจะต้องรับผิดชอบร่วมกันโดยไม่มีจำกัดจำนวน
ในการชำระหนี้อันได้ก่อให้เกิดขึ้นเพราะจัดการไปเช่นนั้น

(มาตรา ๑๐๕๐)

ลักษณะของห้างหุ้นส่วนสามัญ

๑. หุ้นส่วนทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกันและแทนกัน จึงนำหลักลูกหนี้ร่วม ตาม ป.พ.พ.
มาตรา ๒๔๑ มาใช้บังคับ เช่น เจ้าหนี้จะฟ้องเรียกชำระหนี้ทั้งหมดจากหุ้นส่วนคนใดคน
หนึ่งก็ได้ แต่กรณีห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างฯ ต้องผิพนัดชำระหนี้ก่อน จึงจะฟ้อง
หุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งได้ ตาม มาตรา ๑๐๗๐

๒. เพื่อหนี้ทั้งปวงของห้างฯ ไม่ว่าจะเป็นมูลหนี้ตามสัญญาหรือละเมิด เช่น หุ้นส่วนคน
ใด หรือลูกจ้างของห้างฯ ขับรถไปในกิจการของห้างฯ หรือทางการที่จ้างชนคนได้รับ
บาดเจ็บ ห้างฯ ในฐานะตัวการ ตามมาตรา ๑๐๔๒ หรือในฐานะนายจ้าง ก็ต้องร่วมรับผิดชอบ
กับหุ้นส่วนหรือลูกจ้างผู้กระทำละเมิด ตามมาตรา ๔๒๕

๓. รับผิดชอบโดยไม่มีจำกัดจำนวน เช่น แม้หนี้เกินจำนวนที่ลงหุ้น หรือเกินกว่าทุนทรัพย์
ของห้างฯ หุ้นส่วนฯ ทุกคนก็ยังคงต้องร่วมรับผิดชอบโดยไม่มีจำกัด

ส่วนที่ ๒ ความเกี่ยวพันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกันเอง

ส่วนลงหุ้น

ผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนต้องมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาลงหุ้นด้วยในห้างหุ้นส่วน สิ่งที่น่ามาลงหุ้นด้วยนั้น จะเป็นเงินหรือทรัพย์สินสิ่งอื่นหรือลงแรงงานก็ได้ (มาตรา ๑๐๒๖)

กรณีตกลงเข้าหุ้นแล้วแต่ยังมีได้ส่งมอบส่วนลงหุ้น

ตามสัญญาร่วมลงทุนระหว่างโจทก์และจำเลยมีข้อตกลงกันว่า ต่างฝ่ายต่างจะลงหุ้นโดยชำระเงินค่าที่ดินฝ่ายละครึ่ง ถือได้ว่าเป็นสัญญาเข้าหุ้นส่วนกัน ตามมาตรา ๑๐๒๖ แล้ว แม้โจทก์ผิดสัญญาจะไม่ส่งเงินหรือทรัพย์สินตามที่ตกลงก็หาทำให้สัญญาเข้าหุ้นส่วนดังกล่าวเสียไปไม่ เมื่อจำเลยยังไม่ได้บอกเลิกสัญญากับโจทก์ สัญญาร่วมทุนระหว่างโจทก์จำเลยจึงยังไม่เลิกกัน โจทก์จึงมีสิทธิขอให้เลิกห้างหุ้นส่วนและชำระบัญชีได้

(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๕๓๐/๒๕๓๘)

- ผลการไม่ส่งมอบส่วนลงหุ้น

ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดละเลยไม่ส่งมอบส่วนลงหุ้นของตนเสียเลย ต้องส่งคำบอกกล่าวไปยังผู้เป็นหุ้นส่วนให้ส่งมอบส่วนลงหุ้นภายในเวลาอันสมควร มิฉะนั้นผู้เป็นหุ้นส่วนคนอื่น ๆ จะลงเนื้อเห็นพร้อมกัน หรือโดยเสียข้างมากด้วยกันสุดแต่ข้อสัญญา ให้เอาผู้เป็นหุ้นส่วนคนนั้นออกเสียได้ (มาตรา ๑๐๓๑)

- เป็นกรณีหุ้นส่วนไม่ส่งมอบส่วนลงหุ้นเลย ถ้าส่งมอบแล้วบางส่วนขอให้ออกตามมาตรานี้ไม่ได้

- อาจถือเป็นการผิดข้อตกลงสำคัญตามสัญญาเข้าหุ้นส่วน ที่หุ้นส่วนอื่นอาจขอให้ศาลสั่งกำจัดหุ้นส่วนผู้นั้นซึ่งเป็นเหตุให้ห้างฯ เลิกกันได้ ตามมาตรา ๑๐๕๘ ประกอบมาตรา ๑๐๕๗

- กรณีการลงหุ้นด้วยทรัพย์สินมี ๒ ประเภท

๑. ให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเป็นการลงหุ้น ความเกี่ยวพันกับห้างหุ้นส่วนในเรื่องส่งมอบ และซ่อมแซมก็ดี ความรับผิดชอบเพื่อชำระคบกพร่องก็ดี ความรับผิดชอบเพื่อการรอนสิทธิก็ดี ข้อยกเว้นความรับผิดชอบก็ดี ให้บังคับตาม ป.พ.พ. ว่าด้วยซื้อขาย (มาตรา ๑๐๓๐)

- แต่บทบัญญัติซื้อขายในส่วนอื่นไม่นำมาใช้บังคับ เช่น บททั่วไป ตามมาตรา ๔๕๖ (แบบของการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนฯ มิฉะนั้นเป็นโมฆะ)

กรรมสิทธิ์ตกเป็นของห้างฯ ตั้งแต่เวลาที่นำทรัพย์สินมาลงหุ้น

มาตรา ๑๐๓๐ ที่ว่าความเกี่ยวพันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนกับห้างหุ้นส่วนในเรื่องส่งมอบ ให้บังคับตามบทบัญญัติว่าด้วยการซื้อขายกันเป็นเรื่องเกี่ยวกับการส่งมอบตัวทรัพย์สินได้ บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องกรรมสิทธิ์ไม่ การที่ผู้คัดค้านทั้งห้าที่ที่ดินและตึกแถว มาลงหุ้นกันตั้งแต่ห้างหุ้นส่วนจำกัดลูกหนี้ที่ ๑ ยังไม่ได้จดทะเบียนเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัด ซึ่งลูกหนี้ที่ ๑ ยังไม่มีสภาพเป็นนิติบุคคลนั้น ถือว่าขณะนั้นลูกหนี้ที่ ๑ เป็นห้างหุ้นส่วนสามัญตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๗๙ แล้ว กรรมสิทธิ์ในที่ดินและตึกแถวจึงตกเป็นของลูกหนี้ที่ ๑ ตั้งแต่เวลาที่ผู้คัดค้านทั้งห้าที่ที่ดินและตึกแถวมาลงหุ้นแล้ว แม้ผู้คัดค้านทั้งห้าจะไปจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ให้ลูกหนี้ที่ ๑ เมื่อลูกหนี้ที่ ๑ เป็นนิติบุคคลแล้วก็ตาม

(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๙๔/๒๕๓๖)

หุ้นส่วนนำที่ดินมาลงหุ้นในห้างฯ ไม่จดทะเบียน

จำเลยประกอบกิจการโรงสีซึ่งเป็นห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียนกับนาย ง. ผู้ตาย โดยใช้ที่ดินพิพาทมีโฉนดของนาย ง. เป็นที่ตั้งโรงสีเป็นเวลา ๑๕ ปี ไม่มีหลักฐานทางบัญชีว่าโรงสีเช่าหรืออาศัยที่ดินพิพาท แต่มีการระบุที่ดินพิพาทเป็นทรัพย์สินในงบดุลของห้างฯ เมื่อจำเลยซึ่งเป็นผู้จัดการโรงสีทำสัญญากู้เงินกับโจทก์มาใช้ในการกิจการโรงสี มีใบมอบอำนาจของนาย ง. มาแสดง โดยระบุโรงสีและที่ดินพิพาทเป็นประกันการชำระหนี้ เมื่อนาย ง. เสียชีวิต ผู้ร้องทนายทักไมเคย์ขอจัดการทรัพย์สินมรดกในส่วนของที่ดินพิพาทดังนี้ แม้ไม่มีการจดทะเบียนโฉนดที่ดินที่พิพาทมาเป็นทรัพย์สินของห้างฯ ผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนก็ต้องรับผิดชอบร่วมกันโดยไม่จำกัดจำนวนในการชำระหนี้ เมื่อจำเลยถูกฟ้องเกี่ยวกับหนี้สินของห้างหุ้นส่วนและศาลพิพากษาให้ชำระหนี้ แม้โฉนดที่ดินพิพาทจะเป็นชื่อของนาย ง. หุ้นส่วนอีกคนหนึ่ง. เจ้าหนี้เป็นผู้มีอำนาจนำยึดที่ดินพิพาทเพื่อบังคับชำระหนี้ได้ ผู้ร้องซึ่งเป็นทนายของหุ้นส่วนซึ่งมีชื่อในโฉนดที่ดินพิพาทหาวิธีร้องขอให้ถอนการยึดได้ไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๔/๒๕๑๒)

๒. เอาทรัพย์สินมาให้เป็นการลงหุ้น ทุนที่นำมาลงเป็นทรัพย์สินประเภทสิทธิ เรียกหรือทรัพย์สินที่ไม่มีตัวตน (Intangible Assets) เช่นเดียวกับ สัญญาเช่า จึงเปรียบเสมือนห้างฯ เป็นผู้เช่า ทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุแห่งสิทธินั้นมีได้โอนเป็นของห้างฯ มูลค่าของการลงหุ้น (ทุนทรัพย์) จึงถือตามคำตอบแทนที่ห้างฯ ได้ใช้ทรัพย์สินนั้น

- ความเกี่ยวพันกับห้างหุ้นส่วนในเรื่องส่งมอบและซ่อมแซมก็ดี ความรับผิดชอบ เพื่อชำระดอกเบี้ยก็ดี ความรับผิดชอบเพื่อการรอนสิทธิก็ดี ข้อยกเว้นความรับผิดชอบก็ดี ให้บังคับตาม ป.พ.พ. ว่าด้วยเช่าทรัพย์ (มาตรา ๑๐๒๕) เช่น ผู้ลงหุ้นต้องส่งมอบทรัพย์สินในสภาพใช้การได้ดีแล้ว (มาตรา ๕๔๖) หรือหากเป็นความชำระดอกเบี้ยที่ไม่อาจเห็นได้ในขณะส่งมอบ แม้ผู้ลงหุ้นไม่ทราบมาก่อน ก็ยังต้องรับผิดชอบในความชำระดอกเบี้ยนั้นตามมาตรา ๔๗๒ ประกอบมาตรา ๕๔๕ ซึ่งให้นับบทบัญญัติซื้อขายมาใช้โดยอนุโลม

โจทก์กับจำเลยที่ ๑ ตกลงทำสัญญาข้อตกลงร่วมทำผลประโยชน์กิจการขายดินลูกรังในที่ดินพิพาท โดยจำเลยที่ ๑ ซื้อที่ดินพิพาทมาใช้ในการลงทุน ส่วนโจทก์เป็นผู้ลงแรงดำเนินการขายดินลูกรัง โดยได้รับเงินปันผลร้อยละ ๖๐ จากกำไรหลังหักค่าใช้จ่าย จึงเป็นสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนซึ่งจำเลยที่ ๑ เพียงแต่นำที่ดินพิพาทมาใช้ในการลงทุน มิได้ให้กรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทเป็นการลงทุน โจทก์จึงมิได้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ร่วมในที่ดินพิพาท การที่จำเลยที่ ๒ ซึ่งถือกรรมสิทธิ์ที่ดินแทนจำเลยที่ ๑ ได้ขายที่ดินพิพาทให้จำเลยที่ ๓ และจดทะเบียนเลิกการเช่าที่ดินพิพาทระหว่างจำเลยที่ ๑ กับที่ ๒ เป็นเรื่องระหว่างจำเลยทั้งสาม มิได้เป็นการโต้แย้งสิทธิของโจทก์ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง

ส่วนที่โจทก์ขอให้คืนทุนทรัพย์ (คืนเฉพาะทรัพย์สินที่นำมาลงทุน) ตามมาตรา ๑๐๖๒ นั้น โจทก์เป็นหุ้นส่วนที่ลงทุนด้วยแรงงานเท่านั้น ไม่ได้มีเงินมาลงทุน และในสัญญาข้อตกลงร่วมทำผลประโยชน์ดังกล่าว ก็ได้บอกว่าจะแบ่งทุนหรือตีราคาค่าแรงงานเป็นทุนเพื่อคืนให้แก่โจทก์ เมื่อห้างหุ้นส่วนเลิกกัน โจทก์จึงไม่มีสิทธิขอคืนทุนทรัพย์พร้อมดอกเบี้ย (ฎีกาที่ ๘๑๗/๒๕๗๖)

(คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๗๔๙/๒๕๕๙)

ข้อสังเกต การคืนทุนทรัพย์เมื่อเลิกห้างฯ ไม่ใช้การแบ่งกำไรขาดทุน จึงไม่นำหลักการคำนวณขาดทุนตามสัดส่วนที่ลงทุน ตามมาตรา ๑๐๒๘, ๑๐๔๔ มาใช้บังคับ

การตีราคาส่วนลงทุน

ในเมื่อมีกรณีเป็นข้อสงสัย ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าสิ่งซึ่งนำมาลงทุนด้วยกันนั้นมีค่าเท่ากัน (มาตรา ๑๐๒๗)

- ใช้เฉพาะกรณีมีข้อสงสัย (เช่น ไม่มีหลักฐานประกอบการตีราคา) และให้ถือเอาราคา ณ วันที่ลงทุน

ตัวอย่าง ก.ลงทุนด้วยเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท ข.ลงทุนด้วยนำรถยนต์มือสองมาใช้ในการกิจการ และ ค.ลงทุนด้วยแรงงาน ถ้าในคดีผู้มีการะการพิสูจน์นำสืบไม่ได้ถึงราคาลงทุนของ ข. และ ค. ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่ามีค่าเท่ากันคนละ ๑๐๐,๐๐๐ บาท

การคำนวณกำไรและขาดทุนระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกัน

มาตรา ๑๐๔๔ อันส่วนกำไรก็ดี ส่วนขาดทุนก็ดี ของผู้เป็นหุ้นส่วน
ทุก ๆ คนนั้น (ถ้ามิได้ตกลงเป็นอย่างอื่น) ย่อมเป็นไปตามส่วนที่ลงทุน

มาตรา ๑๐๔๕ ถ้าหุ้นส่วนของผู้ใดได้กำหนดไว้แต่เพียงข้างฝ่าย
กำไรว่าจะแบ่งเอาเท่าไร หรือกำหนดแต่เพียงข้างขาดทุนว่าจะยอมขาดเท่าไร
จะนี้ไซ้ ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าหุ้นส่วนของผู้นั้นมีส่วนกำไรและส่วน
ขาดทุนเป็นอย่างเดียวกัน (การกำหนดสัดส่วนแต่เฉพาะการแบ่งกำไรหรือ
ขาดทุนอย่างใดอย่างหนึ่งก็นำไปใช้กับส่วนกำไรหรือขาดทุนที่มีได้ตกลงกัน
ไว้ด้วย)

- การคำนวณส่วนกำไรกรณีลงหุ้นด้วยแรงงาน

ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดได้ลงแต่แรงงานของตนเข้าเป็นหุ้น และในสัญญาเข้า
หุ้นส่วนมิได้ตราค่าแรงไว้ ให้คำนวณส่วนกำไรของผู้ที่เป็นหุ้นส่วนด้วยลง
แรงงานเช่นนั้น เสมอด้วยส่วนถัวเฉลี่ยของผู้เป็นหุ้นส่วนซึ่งได้ลงเงินหรือลง
ทรัพย์สินเข้าหุ้นในการนั้น (มาตรา ๑๐๒๘)

ตัวอย่าง กิจการมีหุ้นส่วน ๔ คน ก. ลงหุ้นด้วยเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท ข. ลงหุ้น
ด้วยเงิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท ค. ลงหุ้นด้วยรถยนต์ราคา ๓๐๐,๐๐๐ บาท และ ง.
ลงหุ้นแต่แรงงานและมีได้ตราค่าไว้ ส่วนถัวเฉลี่ยของหุ้นส่วน ๓ คน ที่มีได้ลง
ด้วยแรงงาน เท่ากับ ๖๐๐,๐๐๐ บาท หาก การคำนวณส่วนกำไรของ ง. คือ
๒๐๐,๐๐๐ บาท

ข้อสังเกต

- ข้อตกลงกำไรและขาดทุนใช้บังคับระหว่างหุ้นส่วนด้วยกัน แต่ ความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก หุ้นส่วนแต่ละคนต้องรับผิดชอบโดยไม่จำกัด

- การคำนวณส่วนกำไรของการลงหุ้นด้วยแรงงานตามมาตรา ๑๐๒๘ เมื่อพิจารณาประกอบมาตรา ๑๐๔๕ การคำนวณส่วนขาดทุน ของการลงหุ้นด้วยแรงงาน ก็ต้องถือส่วนถัวเฉลี่ยตามมาตรา ๑๐๒๘ เช่นกัน

การตั้งผู้จัดการห้างหุ้นส่วน

ถ้าหุ้นส่วนได้ตกลงกันไว้ให้หุ้นส่วนคนเดียวหรือหลายคนเป็นผู้จัดการ กรณีตกลงกันไว้ให้หุ้นส่วนหลายคนจัดการห้างหุ้นส่วน หุ้นส่วนผู้จัดการแต่ละคนจะจัดการห้างหุ้นส่วนนั้นก็ได้ แต่จะทำการอันใดซึ่งหุ้นส่วนผู้จัดการอีกคนหนึ่งทักท้วงนั้นไม่ได้ (มาตรา ๑๐๓๕)

ข้อสังเกต - หุ้นส่วนที่มีใช้หุ้นส่วนผู้จัดการไม่มีสิทธิเข้าจัดการใดๆ

- หุ้นส่วนผู้จัดการอื่น ทักท้วงได้ทุกอย่าง ต่างกับมาตรา ๑๐๓๓ (กรณีไม่มีข้อตกลงหุ้นส่วนผู้จัดการ หุ้นส่วนอื่นทักท้วงการจัดการได้เฉพาะเรื่องการเข้าทำสัญญา)

ตัวอย่าง ห้างหุ้นส่วนจำกัดใจทักจัดทะเบียนผู้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการไว้ ๓ คน โดยไม่มีข้อจำกัดอำนาจ หุ้นส่วนผู้จัดการแต่ละคนจัดการห้างหุ้นส่วนได้ตาม ปพ.พ. มาตรา ๑๐๓๕ หุ้นส่วนผู้จัดการ ๒ คนลงชื่อในใบแต่งตั้งนายก็ใช้ได้หาจำเป็นต้องให้หุ้นส่วนผู้จัดการทั้งสามร่วมทำการแทนไม่

(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๘๒/๒๕๑๙)

การถอดถอนผู้จัดการห้างหุ้นส่วน

หุ้นส่วนผู้จัดการนั้น จะเอาออกจากตำแหน่งได้ต่อเมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายอื่น
ยินยอมพร้อมกัน เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น (มาตรา ๑๐๓๖)

ข้อสังเกต – นอกจากนี้หุ้นส่วนผู้จัดการอาจพ้นจากตำแหน่งได้ด้วยเหตุอื่น เช่น ลาออก
หรือเหตุตามข้อตกลงจัดตั้งห้างฯ หรือโดยผลของกฎหมายด้วยการตาย ล้มละลาย หรือตก
เป็นผู้ไร้ความสามารถ ตามมาตรา ๑๐๕๕ (๕)

การถอดถอนหุ้นส่วนผู้จัดการกรณีห้างหุ้นส่วนจำกัด

มาตรา ๑๐๓๖ เป็นบทบัญญัติว่าด้วยความเกี่ยวพันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนไม่จำกัด
ความรับผิดชอบด้วยตนเองของห้างหุ้นส่วนสามัญ เมื่อนำมาใช้กับห้างหุ้นส่วนจำกัด ตามมาตรา
๑๐๘๐ จึงต้องใช้เฉพาะกับผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด ซึ่งมีสิทธิและความรับ
ผิดเช่นเดียวกับผู้เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนสามัญเท่านั้น

การที่จำเลยที่ ๑ หุ้นส่วนผู้จัดการ และจำเลยที่ ๒ ถึงที่ ๕ หุ้นส่วนประเภทจำกัดความ
รับผิดของห้างหุ้นส่วนจำกัด พ. ประชุมลับหลังโจทก์หุ้นส่วนผู้จัดการอีกคนหนึ่ง เพื่อลงมติ
ถอดถอนโจทก์จากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ โดยไม่มีข้อบังคับไว้ในสัญญาหุ้นส่วนให้หุ้นส่วน
จำพวกจำกัดความรับผิดออกเสียงในการถอดถอนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนได้ ตาม
มาตรา ๑๐๘๘ วรรคสอง โจทก์จึงมีสิทธิฟ้องขอให้เพิกถอนมติที่ประชุมดังกล่าวได้

(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๐๕๑/๒๕๒๙)

แม้หุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัดโจทก์ถูกฟ้องเป็นคดีล้มละลายและศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของหุ้นส่วนผู้จัดการเด็ดขาดแล้ว แต่การจัดกิจการของห้างหุ้นส่วนจำกัดโจทก์หาได้ตกไปอยู่ในอำนาจจัดการของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ด้วยไม่ เมื่อ นาย ช. ยังคงเป็นผู้จัดการของห้างโจทก์อยู่ย่อมมีอำนาจในการที่จะมอบอำนาจให้นาย อ. ดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลฟ้องจำเลย พร้อมกับยื่นคำร้องขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาได้

(คำสั่งศาลฎีกาที่ ๑๗๖๘/๒๕๓๑)

สิทธิของหุ้นส่วนที่มีได้เป็นผู้จัดการห้างหุ้นส่วน

ถึงแม้หุ้นส่วนทั้งหลายตกลงให้มีหุ้นส่วนผู้จัดการ ผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนนอกจากผู้จัดการย่อมมีสิทธิตรวจสอบและควบคุมการจัดการงานได้ ดังนี้

- ๑) สิทธิที่จะไต่ถามถึงการทำงานของห้างหุ้นส่วนได้ทุกเมื่อ และ
- ๒) มีสิทธิที่จะตรวจและคัดสำเนาสมุด บัญชี และเอกสารใด ๆ ของห้างหุ้นส่วนได้

ด้วย (มาตรา ๑๐๓๗)

ข้อสังเกต สิทธิไต่ถามกระทำได้ทุกเมื่อ แต่สิทธิตรวจสอบเอกสารจะต้องใช้สิทธิเมื่อมีเหตุอันสมควรด้วย (ฎีกาที่ ๑๑๕๕๖/๒๕๕๗)

แม้โจทก์เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดชอบใต้ถ่มการงานของห้างหุ้นส่วนจำกัดได้ทุกเมื่อ และตรวจดูและคัดสมุดบัญชี เอกสารของห้างหุ้นส่วนจำกัด ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๓๗ ประกอบมาตรา ๑๐๘๐ แต่ก็ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขว่ามีเหตุสมควรหรือไม่ ซึ่งต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป เมื่อจำเลยซึ่งเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการให้การว่า โจทก์มีตำแหน่งในการบริหารห้างหุ้นส่วนจำกัดอยู่ด้วย ย่อมทราบกิจการงานของห้างอยู่แล้ว การที่โจทก์ฟ้องขอตรวจดูและคัดสำเนาเอกสารนับแต่โจทก์จำเลยเข้าหุ้นในห้างฯ ถึงปัจจุบัน โดยจำเลยปฏิเสธว่าโจทก์ไม่เคยขอต่อจำเลยมาก่อน และโจทก์ประสงค์เพื่อให้จำเลยเสียหาย เสียชื่อเสียงทางการค้า เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ศาลชั้นต้นจึงต้องฟังพยานหลักฐานทั้งสองฝ่ายให้ทราบข้อเท็จจริงเสียก่อนมีคำสั่ง

(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๕๕๖/๒๕๕๓)

กรณีไม่ตั้งผู้จัดการห้างหุ้นส่วน

๑) ถ้าหุ้นส่วนมิได้ตกลงตั้งผู้จัดการกันไว้ หุ้นส่วนทุกคนย่อมจัดการห้างหุ้นส่วนนั้นได้และถือว่าเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการทุกคน แต่หุ้นส่วนคนใดจะเข้าทำสัญญาซึ่งหุ้นส่วนอีกคนหนึ่งทักท้วงไม่ได้ (มาตรา ๑๐๓๓)

- หุ้นส่วนผู้จัดการแต่ละคนจึงจัดการกิจการต่างๆ ได้โดยลำพัง เว้นแต่

๑.๑ มีการทักท้วงเรื่องสัญญา ถ้าไม่มีหุ้นส่วนอื่นทักท้วง เว้นแต่เป็นเรื่องสำคัญซึ่งมีบทบัญญัติโดยเฉพาะให้หุ้นส่วนทุกคนต้องยินยอม เช่น การให้หุ้นส่วนออกจากห้างฯ เพราะไม่ส่งส่วนลงหุ้น (มาตรา ๑๐๓๑), การเปลี่ยนแปลงข้อสัญญาจัดตั้งห้างฯ (มาตรา ๑๐๓๒), การชักนำบุคคลอื่นเข้ามาเป็นหุ้นส่วน (มาตรา ๑๐๔๐)

โจทก์และผู้เสียหายที่ ๒ เข้าร่วมเป็นหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียนกับบริษัท อ. เพื่อดำเนินกิจการของโรงเรียน อันมีโจทก์และผู้เสียหายที่ ๒ เป็นหุ้นส่วน เมื่อไม่ปรากฏว่าผู้เป็นหุ้นส่วนตกลงกันไว้ในกระบวนการหักหุ้นส่วน ผู้เป็นหุ้นส่วนย่อมจัดการหักหุ้นส่วนนั้นได้ทุกคน ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๓๓ วรรคหนึ่ง

โจทก์ร่วมในฐานะหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนสามัญยังมิได้จดทะเบียนย่อมเป็นผู้เสียหายมีอำนาจร้องทุกข์เป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา หรือเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการดำเนินคดีจำเลยที่ยักยอกเงินของโรงเรียนได้ (วินิจฉัยโดยมติที่ประชุมใหญ่)

(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๙๔๘/๒๕๕๕)

โจทก์และ ส. ตกลงเข้ากันเป็นหุ้นส่วนทำกิจการบ้านจัดสรรและอาคารพาณิชย์ แม้ในการทำสัญญาขายที่ดินพร้อมอาคารแก่จำเลย จะได้มอบอำนาจให้ ว. เป็นผู้ใช้อำนาจจัดการแทน อันมีผลทำให้โจทก์และ ส. ผูกพันตามสัญญาที่ ว. ทำไว้กับจำเลย ซึ่งโจทก์หรือ ส. ผู้เป็นหุ้นส่วนมีสิทธิฟ้องจำเลยได้โดยลำพังก็ตาม แต่การฟ้องคดีก็ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคน เมื่อโจทก์และ ส. ยังเป็นหุ้นส่วนกันอยู่ การที่โจทก์ฟ้องเรียกให้จำเลยชำระหนี้เฉพาะส่วนของตนก็หนึ่ง จึงเป็นการฟ้องเรียกหนี้สินของห้างหุ้นส่วนสามัญในฐานะส่วนตัว โจทก์จึงไม่มีสิทธิเรียกร้องให้จำเลยชำระเงินตามฟ้องได้

(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๒๖๔/๒๕๔๗)

๒) ถ้าหุ้นส่วนมีได้ตกลงตั้งผู้จัดการกันไว้ แต่มีข้อตกลงให้จัดการร่วมกัน

ถ้าได้ตกลงกันไว้ว่าการทำงานของหุ้นส่วนนั้นให้เป็นไปตามเสียงข้างมากแห่งผู้เป็นหุ้นส่วน ให้ผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งมีเสียงเป็นคะแนนหนึ่ง โดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนที่ลงหุ้นด้วยมากหรือน้อย

(มาตรา ๑๐๓๔)

- การที่ผู้เป็นหุ้นส่วน ๕ คน รวมทั้ง อ. ได้ร่วมกันลงชื่อในใบมอบอำนาจให้ พ. ผู้เป็นหุ้นส่วนอีกคนหนึ่งเป็นโจทก์ฟ้องคดีเกี่ยวกับกิจการของหุ้นส่วน ย่อมถือว่าฟ้องคดีเพื่อประโยชน์ของผู้เป็นหุ้นส่วนหมดทุกคนหาใช่ฟ้องคดีแทนผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งคนใดโดยเฉพาะไม่ ฉะนั้น หากจะมีการถอนการมอบอำนาจให้ฟ้องคดี ก็ชอบที่จะกระทำโดยผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนร่วมกันหรือกระทำโดยเสียงข้างมาก การที่ อ. แต่เพียงคนเดียวยื่นคำร้องขอเป็นโจทก์ด้วยตนเองโดยขอถอนการมอบอำนาจให้ พ. โดยผู้เป็นหุ้นส่วนคนอื่นๆ มิได้ยินยอมด้วย จึงหาทำให้การมอบอำนาจให้ พ. ฟ้องคดีตามใบมอบอำนาจเสียไปไม่ และ อ. ไม่มีสิทธิขอเป็นโจทก์ดำเนินคดีต่อไปได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๘๒/๒๕๑๘)

กรณีกฎหมายบังคับให้จัดการร่วมกัน

การจัดการในเรื่องสำคัญ ไม่ว่าหุ้นส่วนมีการตกลงตั้งผู้จัดการกันไว้หรือไม่ก็ตาม หุ้นส่วนทุกคนจะต้องหรือเพื่อออกเสียงลงมติในเรื่องสำคัญ ดังนี้

๑. การให้หุ้นส่วนออกจากห้างฯ เพราะไม่ส่งส่วนลงหุ้นเลย ด้วยมติเอกฉันท์ หรือเสียงข้างมากตามข้อสัญญาระบุไว้ (มาตรา ๑๐๓๑)

๒. การเปลี่ยนแปลงข้อสัญญาจัดตั้งห้างฯ ด้วยมติเอกฉันท์ เว้นแต่มีข้อตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น (มาตรา ๑๐๓๒) และ

๓. การชักนำบุคคลอื่นเข้ามาเป็นหุ้นส่วนด้วยมติเอกฉันท์ เว้นแต่มีข้อตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น (มาตรา ๑๐๔๐)

มาตรฐานการจัดการห้างหุ้นส่วน

- กรณีหุ้นส่วนผู้จัดการ ผู้เป็นหุ้นส่วนต้องจัดการงานของห้างหุ้นส่วนด้วยความระมัดระวังให้มากเสมือนกับจัดการงานของตนเอง (มาตรา ๑๐๓๙)
- กรณีผู้มีได้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนมิได้เป็นผู้จัดการเข้ามาจัดการงานของห้างหุ้นส่วน หรือหุ้นส่วนผู้จัดการกระทำล่วงขอบอำนาจของตน ให้บังคับตามบทบัญญัติว่าด้วยจัดการงานนอกสั่ง (มาตรา ๑๐๔๓) นั้น คือ จะต้องจัดการงานไปในทางสมประโยชน์ตามความประสงค์ของห้างฯ ตัวการ มิฉะนั้นต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่ที่ได้จัดการนั้น (มาตรา ๓๙๕, ๓๙๖) ถ้าจัดการสมประโยชน์ฯ ของห้าง ก็มีสิทธิเรียกเงินทดรองจ่ายคืนได้ หรือเรียกให้ห้างฯ ชำระหนี้แทนตนได้ (มาตรา ๔๐๑, ๘๑๖ วรรคสอง)

ผลการจัดการห้างหุ้นส่วน

- บำเหน็จ - ผู้เป็นหุ้นส่วนไม่มีสิทธิจะได้รับบำเหน็จเพื่อที่ได้จัดการงานของห้างหุ้นส่วน เว้นแต่จะได้มีความตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น (มาตรา ๑๐๔๖)
- ความรับผิด - ความเกี่ยวพันระหว่างหุ้นส่วนผู้จัดการกับผู้เป็นหุ้นส่วนอื่นนั้น ให้บังคับด้วยบทบัญญัติว่าด้วยตัวแทน (มาตรา ๑๐๔๒) เช่น ต้องจัดการภายในขอบอำนาจของหุ้นส่วนผู้จัดการ (มาตรา ๘๒๐) แต่แม้เกินขอบอำนาจ หุ้นส่วนอื่นอาจร่วมรับผิดต่อบุคคลภายนอกได้ เพราะมีการให้สัตยาบันแก่การนั้น (มาตรา ๘๒๓) หรือฐานตัวแทนชัด (มาตรา ๘๒๑) หรือเพราะทางปฏิบัติมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอยู่ภายในขอบอำนาจ (มาตรา ๘๒๒)
- ตัวอย่าง บทเฉพาะ เช่น หุ้นส่วนที่มิใช่หุ้นส่วนผู้จัดการ จัดทำไปในทางที่เป็นธรรมดาการค้าขายของห้างฯ นั้น (มาตรา ๑๐๕๐)

นิติสัมพันธ์ระหว่าง บริษัทจำเลยกับ นางสาว ส. และนาย ส. จำเลยร่วมทั้งสอง โดยบริษัทจำเลยเป็นผู้ออกเงิน จำเลยร่วมทั้งสองเป็นผู้ลงแรงสั่งซื้อสินค้าจากบริษัท โลหะ ท.โจทก์ ไปขายต่อแก่บุคคลอื่นนากำไรที่ได้มาแบ่งปันกัน อันมีลักษณะเป็น สัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๑๒ และมาตรา ๑๐๒๕

เมื่อนางสาว ส. จำเลยร่วมที่ ๑ สั่งซื้อและรับสินค้าไปจากโจทก์ตามทางการค้า ของห้างหุ้นส่วนเป็นปกติที่เคยปฏิบัติ ถือว่าได้จัดทำไปในทางที่เป็นธรรมดาการค้า ขายของห้างหุ้นส่วน ผู้เป็นหุ้นส่วนหมดทุกคนย่อมมีความผูกพันในการนั้น ๆ ด้วย และจะต้องรับผิดชอบร่วมกันโดยไม่จำกัดจำนวนในการชำระหนี้อันได้ก่อขึ้น เพราะ จัดการไปเช่นนั้นตามมาตรา ๑๐๕๐ บริษัทจำเลยจึงไม่อาจกล่าวอ้างว่าไม่ได้สั่งซื้อ สินค้าและไม่ได้รับสินค้าตามฟ้องขึ้นต่อผู้เพื่อไม่ชำระราคาแก่โจทก์ตามหลักกฎหมาย ดังกล่าวได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๒๑/๒๕๖๖)

หน้าที่เกิดแต่กิจการโรงรับจำนำของห้างหุ้นส่วนที่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติ บุคคล เป็นหนี้ผูกพันส่วนตัวผู้เป็นหุ้นส่วน ไม่ใช่ลูกหนี้เป็นคนละคนไปจากผู้เป็น หุ้นส่วน เมื่อโจทก์เจ้าหนี้ของห้างหุ้นส่วนฟ้องจำเลยผู้เป็นหุ้นส่วนให้เป็นบุคคลล้มละลาย แล้วนาย ข.หุ้นส่วนอีกคนหนึ่งเอาเงินของห้างหุ้นส่วนชำระหนี้ให้ผู้คัดค้านเจ้าหนี้คนอื่น หนึ่งของห้างหุ้นส่วน ก็ถือว่าผู้คัดค้านกระทำแทนหุ้นส่วนอื่นรวมทั้งผู้ล้มละลายด้วย ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๓๓, ๑๐๔๒ เมื่อการนั้นทำให้เจ้าหนี้ได้เปรียบกัน ต้องตาม มาตรา ๑๑๕ แห่ง พระราชบัญญัติล้มละลาย เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ย่อมขอให้ศาลสั่ง เพิกถอนได้

(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๓๐/๒๕๐๕)

ข้อสังเกต ห้างฯ ไม่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ไม่อาจถูกฟ้องให้ล้มละลายได้ แต่เจ้าหนี้ผู้ เป็นโจทก์นำมูลหนี้ของห้างฯ มาฟ้องหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งให้ล้มละลายได้ดังเช่นคดีนี้

การประกอบกิจการค้าขายแข่งห้างหุ้นส่วน

ห้ามมิให้ผู้เป็นหุ้นส่วน (ทุกคนแม้มิได้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ) ประกอบกิจการ ซึ่งมีสภาพดุจเดียวกัน และเป็นการแข่งขันกับกิจการของห้างหุ้นส่วนนั้น โดยมีได้รับความยินยอมของผู้เป็นหุ้นส่วนคนอื่น ๆ

การฝ่าฝืนต่อบทบัญญัตินี้ ผู้เป็นหุ้นส่วนคนอื่น ๆ ชอบที่จะเรียกเอาผลกำไรซึ่งผู้นั้นหาได้ทั้งหมด หรือเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อการที่ห้างหุ้นส่วนได้รับความเสียหายเพราะเหตุ นั้น แต่ห้ามมิให้ฟ้องเรียกเมื่อพ้นเวลา ๑ ปี นับแต่วันทำการฝ่าฝืน (มาตรา ๑๐๓๘)

-การประกอบกิจการ หมายถึง การจัดการการแม้มิได้เป็นของตนเอง และไม่ว่าในฐานะใด เช่น ตัวแทน หุ้นส่วนผู้จัดการ ผู้จัดการ กรรมการบริษัท ก็ต้องห้ามทั้งสิ้น

การประกอบกิจการค้าขายแข่งห้างหุ้นส่วน

กรณีห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน นอกจากห้ามหุ้นส่วนมิให้ประกอบกิจการสภาพดุจเดียวกันและเป็นการแข่งขันกับห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลแล้ว หากมีห้างหุ้นส่วนอื่นประกอบกิจการแข่งกับกิจการของห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ก็ห้ามมิให้หุ้นส่วนของตนเข้าเป็นหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิด (แต่เข้าไปเป็นหุ้นส่วนจำกัดความรับผิดได้) ในห้างหุ้นส่วนดังกล่าว เว้นแต่จะมีได้รับความยินยอมของผู้เป็นหุ้นส่วนคนอื่น ๆ หรือ หุ้นส่วนอื่นรู้อยู่แล้วในเวลาลงทะเบียนห้างหุ้นส่วนนั้น และในสัญญาเข้าหุ้นส่วนก็ไม่ได้บังคับให้ถอนตัวออก (มาตรา ๑๐๖๖)

หากฝ่าฝืนนอกจากห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล (หุ้นส่วนเรียกส่วนตัวไม่ได้) มีสิทธิเรียกเอาผลกำไรหรือค่าสินไหมทดแทนแล้ว หุ้นส่วนอื่นยังมีสิทธิเรียกให้เลิกห้างหุ้นส่วนได้ด้วย (มาตรา ๑๐๖๗) หรือ ขอให้กำจัดหุ้นส่วนดังกล่าวแทนการเลิกห้างได้ (มาตรา ๑๐๕๘)

กรณีห้างหุ้นส่วนจำกัด หุ้นส่วนประเภทจำกัดความรับผิดประกอบกิจการค้าขายแข่งกับห้างหุ้นส่วนจำกัดได้ (มาตรา ๑๐๙๐) กรณีบริษัทจำกัดไม่ห้ามผู้ถือหุ้นเช่นกัน ห้ามเฉพาะกรรมการ (มาตรา ๑๑๖๘)

โจทก์ทั้งห้ากับผู้อื่นอีก ๒ คน เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนจำกัด ส. ประกอบกิจการค้าปุ๋ยทุกชนิด โดยมีจำเลยทั้งสองเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ ต่อมาจำเลยทั้งสองกับผู้อื่นอีก ๕ คน รวมเป็น ๗ คน เป็นผู้ถือหุ้นและจำเลยทั้งสองเป็นกรรมการในบริษัท ท. จำกัด ที่ประกอบกิจการมีสภาพเป็นอย่างเดียวกันและเป็นการแข่งขันกับกิจการของห้างหุ้นส่วนจำกัด ส. ซึ่งมาตรา ๑๐๖๖ และมาตรา ๑๐๖๗ วรรคหนึ่งและวรรคสาม บัญญัติให้ห้างหุ้นส่วนซึ่งจดทะเบียนจะเรียกเอาผลกำไรทั้งหมด หรือเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนซึ่งห้างหุ้นส่วนได้รับจากจำเลยทั้งสองเพราะเหตุนั้นไว้เป็นการเฉพาะแล้ว จึงไม่อาจฟ้องบังคับผู้ฝ่าฝืนให้หยุดประกอบกิจการที่ฝ่าฝืนนั้นได้ ซึ่งอาจเป็นเหตุให้บุคคลภายนอกผู้สุจริตได้รับความเสียหาย จึงให้ยกคำขอของโจทก์ทั้งห้าที่ขอให้จำเลยทั้งสองหยุดประกอบกิจการในบริษัท ท. (คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๕๓๒/๒๕๕๙)

ส่วนที่ ๓ ความเกี่ยวพันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนกับบุคคลภายนอก

- การใช้สิทธิต่อบุคคลภายนอก

ระหว่างหุ้นส่วนด้วยกันเอง ผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งจะเรียกเอาส่วนของตนจากหุ้นส่วนอื่น ๆ แม้ในกิจการค้าขายอันใดซึ่งไม่ปรากฏชื่อของตนก็ได้ (มาตรา ๑๐๔๘)

- เมื่อห้างฯ ได้รับผลกำไรจากกิจการค้าแล้ว ย่อมเป็นประโยชน์แก่หุ้นส่วนทุกคนตามส่วนลงหุ้น แม้ไม่ปรากฏชื่อหุ้นส่วนผู้เรียกเอานั้นในสัญญาก็ตาม

แต่ความเกี่ยวพันกับบุคคลภายนอก ผู้เป็นหุ้นส่วนจะถือเอาสิทธิใด ๆ แก่บุคคลภายนอกในกิจการค้าขายซึ่งไม่ปรากฏชื่อของตนนั้นหาได้ไม่ (มาตรา ๑๐๔๙) เพราะห้างฯ ไม่จดทะเบียนนิติบุคคล ไม่มีรายการจดทะเบียนที่ถือว่าทุกคนทราบตามมาตรา ๑๐๒๒ และหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งอาจทำสัญญากับบุคคลภายนอกโดยมิได้ทำในนามห้างฯ ก็ได้

-หุ้นส่วนที่มีได้เป็นคู่สัญญา จึงฟ้องคดีเองไม่ได้

โจทก์ฟ้องว่า โจทก์ทั้งสี่เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนสามัญ จำเลยทำสัญญาเช่าโรงภาพยนตร์ของโจทก์ทั้งสี่แล้วจำเลยผิดสัญญา จำเลยให้การว่า สัญญาหุ้นส่วนเอกสารท้ายฟ้องมีบุคคลผู้เป็นหุ้นส่วนรวม ๕ คน แต่ตามหนังสือมอบอำนาจท้ายฟ้องมีหุ้นส่วนลงลายมือชื่อในช่องผู้มอบอำนาจไม่ครบถ้วน ฟ้องไม่ชอบด้วยกฎหมาย โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง นั้น ตามมาตรา ๑๐๔๙ หุ้นส่วนที่จะฟ้องขอบังคับบุคคลภายนอกในกิจการค้าของห้างหุ้นส่วนจะต้องเป็นผู้มีชื่อในกิจการค้านั้น การที่หุ้นส่วนฟ้องคดีจึงไม่จำเป็นต้องลงชื่อบรรดาผู้ถือหุ้นทุกคน แต่อย่างไรก็ตามปรากฏตามสัญญาเช่าว่ามีแต่ชื่อโจทก์ที่ ๑ ในสัญญา ไม่ปรากฏชื่อโจทก์ที่ ๒ ถึงที่ ๔ ด้วย โจทก์ที่ ๒ ถึงที่ ๔ จึงไม่อาจถือสิทธิใด ๆ แก่จำเลยในการเช่านี้ และไม่มีอำนาจฟ้องจำเลย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๕๓๘/๒๕๓๕)

-หุ้นส่วนที่มีได้เป็นคู่สัญญา แต่ถ้าชื่อทางการค้าปรากฏชื่อของตนด้วยก็ฟ้องได้ เช่น เฉพาะนาย ก.ลงนามทำสัญญา ในนามห้างฯ A กับนายแดง ต่อมานายแดงผิดสัญญา นาย A ก็ฟ้องให้นายแดงชำระหนี้ได้

-ห้างฯ มีใช้นิติบุคคลจึงฟ้องในนามห้างฯ ไม่ได้ (ฎีกาที่ ๗๖๙/๒๕๓๙, ๒๕๔/๒๕๒๖)

-แต่กรณีมูลแห่งนี้เป็นนิติเหตุ เช่น ห้างฯ ถูกกระทำละเมิด หุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งก็ฟ้องผู้กระทำละเมิดได้ (ฎีกาที่ ๑๗๗๑/๒๕๔๙)

- การใช้สิทธิต่อบุคคลภายนอก (ต่อ)

กรณีห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน ผู้เป็นหุ้นส่วนอาจถือประโยชน์แก่บุคคลภายนอกในบรรดาสิทธิอันห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนนั้นได้มา แม้ในกิจการซึ่งไม่ปรากฏชื่อของตน (มาตรา ๑๐๖๕) เพราะรายการจดทะเบียนจะปรากฏรายชื่อหุ้นส่วนทุกคนให้คู่สัญญาตรวจสอบได้ และเมื่อพิมพ์โฆษณาในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ถือว่ารู้แก่บุคคลทั้งปวง (มาตรา ๑๐๒๒ ประกอบมาตรา ๑๐๒๑) แต่เป็นข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาด คู่ความนำสืบหักล้างได้ (ฎีกาที่ ๘๑๐๖/๒๕๖๐) แต่ไม่นำไปใช้กับความรับผิดทางละเมิด (ฎีกาที่ ๕๖๙/๒๕๘๓)

กรณีห้างหุ้นส่วนจำกัดให้นำมาตรา ๑๐๖๕ มาใช้บังคับแก่ห้างหุ้นส่วนจำกัดเช่นกัน ตามมาตรา ๑๐๘๐

ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๒๑ และมาตรา ๑๐๒๒ หนังสือรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคลที่ระบุว่ามีจำนวนที่ ๑ เป็นห้างหุ้นส่วนจำกัด มีจำนวนที่ ๓ เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการนั้นเป็นเอกสารมหาชน ซึ่ง ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๗ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นของแท้จริงและถูกต้อง เมื่อจำนวนที่ ๓ อ้างว่าได้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัดจำนวนที่ ๑ ย่อมเป็นหน้าที่ของจำนวนที่ ๓ ที่ถูกเอกสารนั้นมา ยืนยันต้องนำสืบถึงความไม่ถูกต้องแห่งเอกสาร แต่พยานหลักฐานที่จำนวนที่ ๓ นำสืบมาไม่มีน้ำหนักหักล้างข้อสันนิษฐานของกฎหมายดังกล่าว คดีฟังได้ว่า จำนวนที่ ๓ เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการและหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิดของจำนวนที่ ๑ จำนวนที่ ๓ จึงต้องร่วมรับผิดในบรรดาหนี้ภาษีอากรของห้างหุ้นส่วนจำกัดจำนวนที่ ๑ ต่อกรมสรรพากรโดยไม่จำกัดจำนวน ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๗๗ (๒)

(คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๑๐๖/๒๕๖๐)

ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล โจทก์ ฟ้องว่า จำเลยยึดทรัพย์ของโจทก์ด้วยความจงใจหรือประมาททำให้โจทก์เสียหาย ศาลแพ่งเห็นว่าโจทก์ได้แสดงในทะเบียนหุ้นส่วนได้ว่าเป็นห้างหุ้นส่วนของโจทก์ที่จดทะเบียนแล้ว การกระทำของจำเลยเป็นการละเมิดทำให้ โจทก์เสียหาย พิพากษาให้ จำเลยใช้ค่าเสียหายให้ โจทก์ จำเลยอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์เห็นว่าโจทก์ทำให้จำเลยหลงเข้าใจผิดว่าห้างหุ้นส่วนสามัญนี้เป็นของนาย ช. การกระทำของจำเลยยังหาเป็นการละเมิดไม่ พิพากษากลับยกฟ้อง โจทก์ฎีกา ศาลฎีกาเห็นว่า แม้จะถือว่าเมื่อห้างจดทะเบียนแล้วย่อมโฆษณาในราชกิจจานุเบกษาและถือว่าบุคคลทั้งปวงรู้แล้วนั้น เป็นกรณีที่จะต้องพิจารณาในเมื่อวินิจฉัยถึงความรับผิดในทางนิติกรรมสัญญา คดีนี้โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายฐานฐานละเมิด แต่ข้อเท็จจริงฟังไม่ได้ว่าจำเลยจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้โจทก์เสียหาย คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ชอบแล้ว

(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๖๙/๒๔๘๓)

- การใช้สิทธิต่อบุคคลภายนอก (ต่อ)

กรณีห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน ผู้เป็นหุ้นส่วนอาจถือประโยชน์แก่บุคคลภายนอกในบรรดาสิทธิอันห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนนั้นได้มา แม้ในกิจการซึ่งไม่ปรากฏชื่อของตน (มาตรา ๑๐๖๕) เพราะรายการจดทะเบียนจะปรากฏรายชื่อหุ้นส่วนทุกคนให้คู่สัญญาตรวจสอบได้ และเมื่อพิมพ์โฆษณาในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ถือว่ารู้แก่บุคคลทั้งปวง (มาตรา ๑๐๒๒ ประกอบมาตรา ๑๐๒๑) แต่เป็นข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาด คู่ความนำสืบหักล้างได้ (ฎีกาที่ ๘๑๐๖/๒๕๖๐) แต่ไม่นำไปใช้กับความรับผิดทางละเมิด (ฎีกาที่ ๕๖๙/๒๔๘๓)

กรณีห้างหุ้นส่วนจำกัด ให้นำมาตรา ๑๐๖๕ มาใช้บังคับแก่ห้างหุ้นส่วนจำกัดเช่นกัน ตามมาตรา ๑๐๘๐

- ความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก

ข้อจำกัดอำนาจ ห้างหุ้นส่วนซึ่งมีได้จดทะเบียนนั้น แม้มีข้อจำกัดอำนาจของหุ้นส่วนในการที่จะผูกพันผู้เป็นหุ้นส่วนคนอื่น ๆ ข้อจำกัดเช่นนั้นก็**ไม่มีผลถึงบุคคลภายนอกไม่** (มาตรา ๑๐๕๓)

กรณีห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน ข้อจำกัดอำนาจของหุ้นส่วนผู้จัดการที่ลงทะเบียนโฆษณาไว้แล้ว ถือว่ามีผลผูกพันบุคคลภายนอก (มาตรา ๑๐๖๔ (๖) ประกอบมาตรา ๑๐๒๒)

กรณีห้างหุ้นส่วนจำกัด ข้อจำกัดอำนาจของหุ้นส่วนผู้จัดการ มีผลผูกพันบุคคลภายนอกเมื่อลงทะเบียนโฆษณาไว้แล้วเช่นกัน (มาตรา ๑๐๗๘ (๗) ประกอบมาตรา ๑๐๒๒)

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท ข้อ ๔ ระบุ
ว่า ข้อจำกัดอำนาจของหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัดโจทก์ ไม่มี แสดงว่าใน
หนังสือรับรองดังกล่าวมิได้บังคับว่าเมื่อหุ้นส่วนผู้จัดการลงชื่อแล้วต้องมีตราสำคัญของ
โจทก์ประทับไว้ด้วยจึงจะกระทำการแทนโจทก์ได้ ดังนั้น สัญญาเช่าซื้อระหว่างโจทก์
กับจำเลยทั้งสอง ที่ ข.หุ้นส่วนผู้จัดการลงลายมือชื่อโจทก์โดยมิได้ประทับตราสำคัญ
ของโจทก์ย่อมเป็นสัญญาที่ชอบด้วยกฎหมาย โจทก์มีอำนาจฟ้องให้จำเลยทั้งสองรับ
ผิดตามสัญญาเช่าซื้อได้

(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๔๓๔/๒๕๓๘)